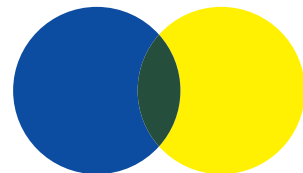

EUROKRATT

**9. MAI
ON
EUROOPA
PÄEV!**

.....

**RIINA VÄNDRE JA
ANDRUS SAAR**
*Vaesuse vastu võitlemise
saadikud Eestis*

.....

ERIK TERK
*Muutuvast
Euroopa majandusest*

.....

**PÄEVAGA
LÄBI EUROOPA!**

.....

**SUUR PRÕMM
TOOB LUULE
LINNAVÄLJAKULE**

INTERVJUU

SOFI OKSANENIGA:
tulekul uus raamat Eestist

.....
2010 ON EUROOPAS VAESUSE JA SOTSIAALSE
TÕRJUTUSE VASTU VÕITLEMISE AASTA

TOIVO KLOOR
EUROOPA KOMISJONI
EESTI ESINDUSE JUHT

*Euroopalikud väärtused
tähtsavad
usaldust ühiskonnas.*

POOLA NÄITAS, MIS ON EUROOPA- LIKUD VÄÄRTUSED

Euroopalikkus on sageli kuulud ja korduv teema. Mida see aga tegelikult tähendab? Mis on see euroopalik käitumine ja euroopalikud väärtused – ehk teisisõnu, mis teeb Euroopast Euroopa?

Minu jaoks on euroopalike väärtuste ilmekaks kehastuseks leinav Poola. Miks? Aga sellepärast, et Poola, kaotades suure osa oma võimuladavikust, ei sattunud kordagi segadusse. Katastroof oli toimunud, aga kohe oli ka selge, et mis edasi saab. Kes täidab riigipea kohuseid, kes juhivad sõjaväge, kes teeb üht ja kes teeb teist. Kahtlemata tekki- sid augud, mida on vaja hakata püsivamalt lappima, ja – kui juba kasutada teede-ehituse metafoore, siis – mitmel pool täideti auk vaid ajutiselt, et siis hiljem asuda uut asfaldi panema. Aga augutäide oli kohe võtta. Keegi ei seadnud kahtluse alla Seimi spiikri asumist riigipea kohusetäitjaks – sest nii oli ette nähtud, vaatamata sellele, et tema ei ole samast erakonnast kui kadunud president. Poola riik oli olemas ja toimis.

See ongi minu jaoks väga hea näide euroopalikest väärtustest. Valdavas enamikus maailma riikidest oleks taoline tragöödia esile kutsunud meeletu võimuvõitluse ja tekitanud ühiskonnas sügava kriisi – vaatame kasvõi üht teist postkommunistliku riiki Kõrgõzstani. Euroopalikud väärtused tähendavad usaldust ühiskonnas. Usku sellesse, et riigikord on loodud kodanike poolt ja kodanike jaoks ning et kodanikud võivad usaldada võimulolijaid.

Euroopalik riigikord tähendab seda, et miski ei ole lõplik; meil, kodanikel, on võimalik asju mõjutada ja muuta. See, et

Seimi spiiker asus riigipea kohuseid täitma, ei tähenda, et ta oleks riigivõimu järgmiseks kümneks-kahekümneks aastaks enda kätte haaranud, vaid ka kadunud president Kaczyński toetajad on kindlad, et ta on seda teinud vaid üleminekuajaks, kuni ennetähtaegsete valimisteni. Uutel valimistel avaneb neil võimalus taas hääletada kandidaadi poolt, kes on neile enim meeltnööda.

Euroopalikkus tähendab vabadust ja kindlustunnet. Vabadust öelda ja mõelda, mida soovid. Kindlustunnet, et riigikord hoiab ja kaitseb sinu õigust seda teha. Seda luksust on siin maailmas vähestel ja selle üle tasub uhke olla. Vastutasuks peab seda privileegi kaitsma. Tunne ju maailma ja ka Eesti ajaloo episoodi, kus demokraatlik ja euroopalik riigikord on mõranenud ja lagunenu. Seega ei ole demokraatlik riigikord automaatselt igavene, vaid püsib vaid nii kaua kui, elanikkond tervikuna jagab neid euroopalikke väärtusi, millel see riigikord põhineb.

Meil kõigil lasub vastutus hoida neid euroopalikke väärtusi, kaitsta nii enese kui ka teiste õigust võrdsele kohtlemisele ja arvamusvabadusele. See vastutus eeldab aga osalemist – mitte alistumist ega tasulilitamist, vaid tõelist osalemist ühiskonna elus. Me ei pea nõustuma teiste inimeste seisukohtadega ja ammugi ei pea me neid jagama – küll aga peame austama teiste õigust oma veendumuste eest seista.

Endale sobivale maailmavaatele vastava valitsuse valimiseks on meil hea võimalus iga nelja aasta järel. Nautigem ja kaitskem siis seda, et saame elada vabalt ja turvaliselt, sest enamik maailma elanikkonnast vaid igatseb selle järele. ●

LÜHIDALT

ERI KULTUURID KOHTUVAD MAAILMAPÄEVAL

Laupäeval, 22. mail toimub Vabaduse väljakul iga-aastane maailmapäev.

Üritusel on esindatud arengukoostööd, arenguabi ja maailmakultuuri edendavad organisatsioonid ja seltsid, eri riikide saatkonnad ja rahvusvahelised organisatsioonid. Osalevad asutused tutvustavad oma tegevust ja korraldavad oma telkides põnevaid sündmusi. Muuhulgas on võimalik tutvuda elava raamatukoguga ning osaleda mängudes ja võistlustes kogu perele. Ka Euroopa Komisjoni esindus on oma telgiga kohal ning ootame kõiki osalema viktoriinil, esitama küsimusi ja tutvuma ELi teemaliste materjalidega.

ISLANDI VULKAANIPURSE INNUSTAB EL-I ÜHISE ÕHURUUMI IDEED

Euroopa Liidu eesistujamaa Hiipanaia kutsus 4. mail kokku Euroopa transpordiministrite ennetähtaegse kohtumise Brüsselis, et arutada algselt aastaks 2012 plaanitud Euroopa ühtse õhuruumi idee kiiret edasiarendamist.

Aprilli keskel Islandi vulkaanipurske tagajärjel atmosfääri paiskunud ja Euroopa lennuliiklust nädala jagu ulatuslikult häirinud tuhapilv on pannud Euroopa Liidu võimud tõsiselt kaaluma ühtse õhukontrolli reformi vajalikkust, võimaldamaks tulevikus taoliste juhtumite efektiivsemalt reageerida. Lisaks sujuvamale opereerimisvõimele tähendaks ühtne õhuruum turvalisemat lennundussüsteemi.

MÄRGISTUS KINNITAB KVALITEETI

Iga kord, kui näete Euroopas või mujal valmistatud tootel CE-märgist, võite olla kindel, et see vastab ELi tervishoiu-, ohutus- ja keskkonnanõuetele.

Euroopa Komisjon on käivitanud CE-märgise teabekampaania, mille eesmärk on lihtsustada kaupade vaba liikumist Euroopas ning kaitsta tarbijaid. CE-märgis on kasutusel juba üle 15 aasta, kuid enamik inimesi ei tea siiani, et see tähendab vastavust Euroopas kehtivatele nõuetele (pr *conformité européenne*). Paljude arvates tähendab see, et toode on valmistatud Euroopas. CE-märgise kandmisega tootele, võtavad tootja, importija ja levitaja täieliku vastutuse toote ELi nõuetele vastavuse eest. Rohkem kui 30% tööstustooted (sealhulgas arvutid, mänguasjad ja elektrilised majapidamiseseadmed) tohib ELi turul müüa üksnes juhul, kui need kannavad CE-märgist.

Eurokrott vabandab!
Ajakirja eelmises numbris olid eksikombel vahetusse läinud Euroopa Komisjoni liikmete Andris Piebalgi ja Algirdas Šemeta pildid. Vabandame arusaamatuse pärast.

SISUKORD

2 JUHTKIRI

Toivo Kloor: Poola näitas, mis on euroopalikud väärtused

4 PERSOON

Sofi Oksanen kirjutab uut romaani Eesti lähiajaloo

6 ESSEE

Erik Terk – Kas muutuv muutub? Euroopa ja teisev maailmamajandus

8 KASULIK EL

Kummidetailid Kuressaarest maailma tehastesse

10 ESSEE

Jeroen Bult – Ühtne retsept tööpuudusega võitlemiseks?

12 VAESUSE VASTU

Riina Vändre: Eesti inimeste soov hädasolijat mõista ja aidata üha kasvab

Andrus Saar: Neid inimesi, kes peavad õhtul tühja kõhuga magama minema, on ka parimatel aegadel olnud liiga palju

15 BRÜSSEL

Euroopa Komisjon kohanes Ida-Euroopa "hordidega" kiiresti

16 MAAILM

Euroopa Liit annab arenguabi ka voodoo sünnimaale

17 NOOR

Brüsselis tõlkijatööd katsetamas

18 EUROOPA PÄEV

Päevaga läbi Euroopa!

Suur prõmm – luule linnaväljakul

23 INFOKESKUS

Euroopa päeva programm Kontaktid

EUOKRATT

EUROOPA KOMISJONI
EESTI ESINDUS:
RÄVALA 4, TALLINN 10143
TELEFON 626 4400
FAKS 656 4401
INFO@EUROOPALIIT.EE
WWW.EUROOPALIIT.EE

TOIMETUSE KOLLEGIUM:
HANNES RUMM
MAI VÖÖRMANN
KARL MARTIN SINIJÄRV
PEEP VAIN
INDREK TREUFELDT
ERIK TERK

TEOSTUS:
KPMS

KAANEFOTO:
TONI HÄRKÖNEN

FOTOD:
RENE SUURKAEV
IRMA KALJULAI
MAI VÖÖRMANN
ERIK RIIKOJA
ISTOCKPHOTO

ILLUSTRATSIOON:
DART

KARIKATUURID:
HILLAR METS

KUJUNDUS:
KAAREL NÖMMIK
& RISTO KALMRE

TRÜKK:
UNIPRINT

TIRAAŽ:
50 000

AJAKIRJA TEKSTID EI
KAJASTA EUROOPA
KOMISJONI AMETLIKKE
SEISUKOHTI.

Sofi Oksanen kirjutab uut romaani Eesti lähiajaloost

TEKST: ALO LÖHMUS, MAALEHT
ILLUSTRATSIOON: DART

Eesti on läänemaailma elanike silmis siiani valge laik, tunnistab kirjanik Sofi Oksanen. Meie kohta on vähe teada, kuid sellevõrra leidub vähem ka eelarvamusi. Oksaneni Eesti-ainelised romaanid – ka järgmine neist on seotud Eesti lähiajalooga – peaksid sellele valgele laigule lisama ka erksamaid toone.

Kas olete lääne lugejaskonnas kohanud eelarvamusi seoses Eesti või laiemalt Ida-Euroopa temaatikaga?

Paljudele inimestele on Eesti tundmatu maa. Siiani on keeruline rääkida lugejaskonnast, kuna raamat on alles äsja ilmunud ja olen seetõttu kohtunud vaid toimetajate, kirjastuserahva, kriitikute ja muude kultuurialal tegutsevate inimestega. Võiksin ehk öelda, et Eesti on valge laik, millest teadmisi on vähe ning kujutelmi veelgi vähem. Kohtasin üht toimetajat, kelle vanaema oli väliseestlane (pagenud läände 1944. aastal), kuid isegi see toimetaja ei teadnud Eestist peaaegu midagi, sest tema vanaema oli keeldunud Eestist rääkimast. Tõsi küll, see valge laigu probleem puudutab ka teisi Ida-Euroopa maid.

Üldlevinud teadmised on sellised: Eesti taasiseisvus 1990. aastate alguses, enne seda kuulus see Nõukogude Liitu. Ja see ongi kõik. Üsna tihti tundub kummatigi, et

inimesed ei oska kokku panna oma teadmisi Nõukogude Liidust ja Eestist: teatakse, et Nõukogude Liidus eksisteerisid propaganda, tsensuur jne, kuid ei saada aru, et see kehtib ka Eesti kohta. Samamoodi võidakse olla täiesti teadlikud Siberi laagritest, kuid üllatatakse, et Siberisse saadeti ka Baltimaade inimesi. Soomes teatakse Eestist rohkem kui mujal ning vastavalt leidub ka rohkem eelarvamusi. Ja omakorda tuntakse Soomet mujal rohkem kui Eestit ning seetõttu on Soome kohta levinud enam eelarvamusi. Teatakse viinajoomist, vägivalda, Nokiat, lähedast suhet Venemaa ja Nõukogude Liiduga. Mõnikord mõeldakse, et Soome on praktiliselt kuulunud Nõukogude Liitu; mõnikord ollakse hämmastunud, kui mainin soomestumist.

Kirjanik on teose loomisel alati vaba ning võib luua täiesti omaenda maailma. Lugejal on aga alati olemas oma ettekujutus

ajaloost. Kuidas on Teil õnnestunud ühitada loominguline vabadus ning ajaloolise ainese kujutamise?

Romaan on romaan ning ajalooline uurimus on ajalooline uurimus. Ja see tundub teinekord mõnel inimesel segamini minevat. Samuti asjaolu, et romaanitegelased on fiktiivsed isikud, kes vaatavad romaani maailma omaenda silmadega. Mina kasutan ajaloolist taustamaterjali tegelaste loomiseks, raamatumaailma loomiseks ja ka lihtsalt inspiratsiooni ammutamiseks.

Eesti ajalugu on ju kirev ja sündmusterohke. Millised teemad Eesti ajaloos on Teie meelest veel ilukirjanduslikult lahti kirjutamata, kuid lausa ootavad seda?

Oi, neid on mitmeid, kuid ma ei hakka neid siin nüüd analüüsima, sest osast kavatsen veel ise kirjutada!

Mul on Teie ilukirjanduslikke raamatuid lugedes jäänud mulje, et ennekõike huvitute Te inimesest, inimsuhetest ja hoiakutest ning ajalooline taust on tõesti pigem taust. Võibolla just seetõttu võtab lugeja – ükskõik kus maailma otsas ta juhtub elama – Teie raamatud nii hästi vastu?

Mõned tunded on universaalsed ning ajast sõltumatud, nende kaudu on lugejal kerge samastuda peategelastega, olgu nad siis ükskõik millisest maailma kandist või mis tahes ajastust. Armastus, surm, süüd, viha, kadedus ja ebaõiglus kutsuvad esile samu tundeid – need ei sõltu ajast. Nende universaalsete teemade kaudu on kergem mõista teisi inimesi – isegi neid, kes elavad maa-des, kus lugeja ei ole käinud. Samuti püüan ma kirjutada aistingurikkalt, et lugejal oleks lihtne imenduda raamatu maailma. Kirjutades ei saa loomulikult kindlalt ette teada, mis jõuab lugejale kohale ning mis mitte. Sellele ei tohigi kogu aeg mõelda, seega parem üldse mitte.

“Puhastus” oli mullu Eestis kõige müüdum ilukirjandusteos. Kas Eesti lugejad on selles raamatus ära tundnud midagi omaenda perekonna loost? Kas olete lugejatelt saanud sellekohast tagasisidet?

Väga palju. Mitmed on öelnud, et “see on ju täpselt nagu meie perekonna lugul”. Või et see käib sama hästi ka meie kohta. Või: “Kuidas sa küll võisid teada meie perekonnaga juhtunut?”

Kohustuslik küsimus: millest räägib Teie järgmine raamat?

See on seotud Eesti lähiajalooga, kuid rohkem ma sellest veel ei räägi! ●

SOFI OKSANENI kolmas romaan, 2008. aastal ilmunud Eesti-aineline “Puhastus” (Puhdistus) on tänaseks ilmunud mitmetes riikides ja keeltes – peale Eesti ja Soome veel Norras, Taanis, Iisraelis ja Hollandis. Raamat tõi Sofi Oksanenile hulgaliselt kirjandusauhindu ja tunnustust, muu hulgas pälvis ta 2008. aastal maineka Finlandia kirjandusauhinna ning hiljuti ka auväärse Põhjamaade Nõukogu kirjanduspreemia.

“PUHASTUS” MAAILMA AJAKIRJANDUSES:

“Haarav dokument piiritust inimlikkusest ning võrdselt piiritust ebainimlikkusest /.../ Sõjaaegse ja -järgse Eesti elu kirjeldusena ei saa ma seda raamatut pidada muuks kui suurepäraseks: ajastu kujutamine ning tegelaste iseloomustamine on absoluutselt usutavad, lugejale tundub, et see kõik lihtsalt peab olema tegelikult juhtunud.” (“Dag og Tid”, Norra)

“Pole mingi ime, et “Puhastus” on nimetatud Põhjamaade Nõukogu kirjandusauhinna kandidaadiks, sest see pole mitte ainult usumatult elegantne lugu kahest naisest, kelle saatusi on määranud suured riiklikud sündmused, vaid ka torkiv kokkuvõte Ida-Euroopa ajaloo sellest peatükist, mida me kaldume unustama. Või eitama. /.../ (“Jyllands-Posten”, Taani)

“Puhastus” paljastab vägistamise poliitilise võimu, keha kohutava allakäigu ja alan-duse, mille eesmärk oli kehtestada ühe poole üleolek teise suhtes... Nii nagu Eesti – rebene-nud maa, mis suutis üle elada okupatsiooni – nii on ka kaks naist sama moodi ellujääjad okupatsioonis, ja nagu Eestigi, võitlevad nad oma iseseisvuse eest.” (“Time Out”, Iisrael)

SOFI OKSANEN (s 1977 Jyväskylä) on eesti päritolu soome kirjanik. Ta on õppinud Helsingi Ülikoolis kirjandusteadust ja Helsingi teatrikõrgkoolis dramaturgiat ning tegutsenud mitme lehe kolumnistina, avaldades ajakirjanduses arvamust ühiskondlikel ja poliitilistel teemadel. Temalt on ilmunud kolm romaanit, millest kaks – “Stalini lehmad” (2005) ning kõigepealt näidendina ja hiljem romaanina ilmunud “Puhastus” (2007 ja 2008) – räägivad Eestist ja eestlastest. Sofi Oksanen on tulihingeline Eesti ajaloo uurija ning tutvustaja, ning on oma tegevuse eest pälvinud nii Postimehe aasta inimese tiitli kui ka Maarjamaa Risti IV klassi teenetemärgi.

Kas muutuv muutuv?

EUROOPA JA TEISENEV MAAILMAMAJANDUS

TEKST: ERIK TERK,
EESTI TULEVIKU-UURINGUTE INSTITUUT
FOTOD: RENE SUURKAEV JA ISTOCKPHOTO

Inimesed unustavad kiiresti. Sellest on möödas ainult poolteist aastat, kui maailmamajanduses toimuv näis meile suure kaosena ning kõik ümberringi oli lauslanguses. Kuidas aga on selle taustal hakkama saanud Euroopa Liit ja mida võib oodata Eesti?

Pessimistlikumad stsenaariumid tegelesid kriisi ajal sotsiaalsete kataklüsmidega, maailma totaalse tagasipöördumisega proteksionismi, eurotsooni lagunemise võimaluse ja muu taolisega. Tekkis ka uus žanr lohutavat mõtlemist, põhimõttel "äkki halvem ongi parem". Sõltuvalt maailmavaatest võis see võtta kas unistuse kuju taasefektivistu- vast või siis vastupidi rohelisest või mingit muud moodi tavakapitalistlikust erinevast majandusest. Sest kaua see mõttetult üles- piitsutatud materiaalne tarbimine ja „rottide võidujooks“ siis ikka kesta saab?

Paistab, et praeguseks on need hirmud või lootused üle läinud. Majandus on ka praegu madalseisus, tööpuudus väga kõrge, aga maailmamajandus alustanud, ehkki aeglaselt uut kasvu, seega siis ka meie eksport- turud tõusu. Oleme eelarveid kärpinud aga elus, suure languse käigus suutnud kuidagi hakkama saada ja silmapiiril terendab uus lunastaja – euro. Tundub, et veel natuke ja kõik läheb vanadesse harjunud rööbastesse. Taastub vana kriisieelne majandusseis, saame endistviisi jätkata, uuesti kõvemini tarbima hakata. Võib-olla majanduskasv on natuke madalam (ega see 10% aastas ju ka päris normaalne olnud) ja osa kraanasid tuleb utiliili anda, sest päris nii palju kui enne

kriisi enam ehitama ei kukuta. Aga muidu enam-vähem vana hea kriisieelne Euroopa ja kriisieelne Eesti. Kriisieelne maailm.

Stopp! Eelkirjeldatu kuulub siiski pigem illusioonide valda.

KRIISIJÄRGNE EUROOPA EI OLE ENAM ENDINE

Euroopa Liidus toimival majandus- ja sotsiaalpoliitilisel konsensusel on vaieldamatult oma meeldivad küljed, lisaks on tegemist ka praktiliselt ainsa seniloodud süsteemiga, mis töötab küllalt edukalt temasse kuuluvate riikide majandustase- mete ühtlustamise suunas. On aga fakt, et maailmamajanduses on EL oma positsiooni kaotanud ja ettenähtavas tulevikus tundub kadu jätkuvat. Eurotsooni maadele prognoo- sitav 1,3-1,5% piiridesse jääv majanduskasv sel ja järgmisel aastal on kaunis mõõdukas, jäädes maha nii USA kui ka Ida-Aasia ooda- tavast kasvutempost.

Maailmamajanduses on Euroopa Liit oma positsiooni kaotanud ja ettenähtavas tulevikus tundub kadu jätkuvat.

Viimatini metatud riikide riskid on tõenäo- liselt ka natuke suuremad kui eurotsoonil, kuid murrangut ei tööta ka pikem perspek- tiiv. Kui midagi ei muutu, võib EL lisaks lihtsamate tööstuskaupade juba kaotatud

turgudele kaotada ka (kõrg)tehnoloogilise- mate tööstuskaupade turud. Hiljutine Leu- veni Ülikooli teadlaste uuring näitas, et ELi majanduskasvuga regioonide hulgas domi- neerivad keerukamatele teenustele baseeru- vad regioonid selgelt (kõrg)tehnoloogilisel tööstusel baseeruvate regioonide üle. Näiteid edukatest tööstuspiirkondadest leidis eel- kõige Saksamaal. Tõsi, reas paiknondades, nt Lõuna-Soomes oli põhiliseks kasvumoo- toriks küll teenindussektor, samas oli seal olemas ka küllalt tugev ja rahvusvaheliste turgudele müüv kaasaegne tööstus. Seega on teenuste, sealhulgas eksporditavate tee- nuste osas olukord küll natuke parem, kuid sellest üksinda ei piisa.

ELi senised katsed olukorras murrangut saavutada (näiteks püüid majandust inno- vaatilisemaks muuta või energeetikapoliit- tikas kokku leppida) on olnud küllalt aeg- lased ja loiid. Nn eurosclerosis põhjusteks peetakse muu hulgas vananevat elanik- konda, stabiilsuse kõrget tähtsustamist ja jõukatele ühiskondadele omast rahateeni- mise motivatsiooni nõrgenemist. Mitmed ettevõtluskeskkonna komponendid (haritud tööjõud, innovatsiooni tugisüsteemid jm) on ELi juhtriikides justkui „viimase peal“, kuid rahvusvaheline konkurentsivõime ei tõuse ikkagi.

PROTEKTSIONISM VÕI GLOBALISEERUMINE?

Säärasel olukorras võib teoreetiliselt valida kahe reageerimisviisi vahel. Esimene neist võiks seisneda senisest suuremas endasse- tõmbumises ning tegutsemises valdavalt

oma turgudel. See eeldaks muidugi ka pro- teksionismi maailmast tulevate odava- mate kaupade suhtes. Teine reageerimisviis tähendaks senisest suuremat globaliseeru- mist: Euroopale ja Euroopa tootmiskulude tasemele vastavate niššide leidmist (need saavad olla ikkagi vaid keerukad ja küllalt kallid tooted ja teenused) ning nendes niš- šides aktiivsemat ja agressiivsemat tegutse- mist ja turgude haaramist. Viimane ei välista ka vastastikku kasulikku koostööd näiteks USA ja Jaapani tehnoloogiafirmadega. Momendil tundub, et esimesena nimeta- tud valik ei ole Euroopas siiski teostunud. Pigem orienteerutakse teisele, ehkki sam- mud selles sunnas on soovitus aeglasemad.

Niisuguselt taustalt tunduvad ka Eesti jaoks olevat olulised kolm järgmist Euroopas toimuvat arengut. Esiteks, rahvusvaheliste nn piiriüleste klastrite loomine tehnoloogil- selt eesrindliku ja maailmatasemel suunatud toodangu tootmiseks. Põhja-Euroopa riiki- des tegeldakse sellega aktiivselt, kahjuks on Eesti firmad taolistesse projektidesse senini kaasatud küllalt perifeersetes rollides, kui üldse.

Teiseks, Euroopa parem ühendamine maailmaga eri liiki (tehniliste) kommuni- katsioonide väljaarendamise kaudu. Protek- tionismile kalduv Euroopa suhtuks taoliste kommunikatsioonide väljaarendamisse tõr- juvalt: „Kas meile on ikka vaja, et see odav Hiina kaup jõuaks meieni väiksemate trans- portidikuludega ja kas parema raudtee või torustikühenduste loomine Venemaaga ei suurenda äkki meie energiasõltuvust?“ Glo- baliseerumisele „mängiv“ EL vaataks asjale

teise pilguga: energia ja välismaal toodetud kauba parem kättesaadavus aitab omamai- sel majandusel paremini spetsialiseeruda ja eksportida. Eesti jaoks tähendab selline loogika näiteks Hiina kauba jaoks mõeldud konteinerterminalide ja sealt kauba edasi toimetamiseks vajalike transpordi- ja logis- tiliste süsteemide rajamist.

Nn eurosclerosis põhjusteks peetakse muu hulgas vananevat elanikkonda, stabiilsuse kõrget tähtsustamist ja jõukatele ühis- kondadele omast rahateenimise motivatsiooni nõrgenemist.

Kolmas teema on nn makroregioo- nide loomine ELi sees ning neile teatavate majandus- ja arengupoliitiliste funktsioo- nide andmine. Avakäiguks oli siin Lääne- mere maade arengustrategia vastuvõtmine ELi poolt. Kuuldavasti on sellele järgne- mas ka Doonau-äärsete riikide strateegia ja Vahemere maade strateegia. Protsess on alles algstaadiumis, aga pole võimatu, et sellistest makroregioonidest kujunevad tulevikus olulised majanduskeskused. Seda mitte ainult regioonisisestest probleemide lahendamise jaoks, vaid ka eelnimetatud piiriüleste klastrite arendamise ja ELi üle- jäänud maailmaga ühendavate transpordi- ja muude infrastruktuurisüsteemide aren- damise tarvis.

KOGEMUS JA ARENGUTAJU LOOVAD VÕIMALUSI

Kas ELi arenguperspektiivid muutuv maai- lmas on siiski nii pessimistlikud, kui vahel arvatakse? Ei pruugi olla. Esiteks on, nagu eelpool täheldatud, mitmeid kasutamata või- malusi, et end maailmamajanduses pare- mini kehtestada. Teiseks, ELi mitmed pal- jukirjutud miinused võrreldes nn arenevate maadega on tõenäoliselt arenguetapipõhised. Euroopa on võrreldes mitmete konkurent- maadega piltlikult öeldes mõnekümneaas- tases, võib-olla poole sajandi pikkuses aja- nihkes. Vananemine, sündimise langus ja motivatsioonistruktuuri muutused (roh- kem pehmeid väärtusi) jõuavad ka neisse maadesse. Hiljutine rahvusvaheline uuring noorte väärtuste ja kutse-eelistuste muutuste kohta näitas aga sarnaseid trende ka palju- des muudes maades, sh Hiinas. Ka mujal hakatakse koos ühiskonna jõukuse tõusuga tahtma saada rõivadisaineriteks või ajakirja- nikeks, selle asemel et valida vanemate soo- vitusel asisemaid ja „vana majandusega“ seo- tud ameteid.

Kui Euroopa leiab endale sobivad arengu- mudelid, võivad foonitingimused muutuda tulevikus tema jaoks soodsamateks. Euroopal on siis tagaajajatega võrreldes pikemaajalised kogemused sellest, kuidas elada demograafi- lise ülemineku järgses ühiskonnas ja küpse- mas majanduses. Aga eesolevatel aastaküm- netel tuleb tõesti võtta vastu raskeid otsuseid näiteks seoses immigratsiooniprobleemiga, kannatada tugevat konkurentsi teistsuguste riikide poolt ja suuta sellele konkurentsitur- vele loovalt reageerida. ●

KUMMIDETAILID KURESSAAREST MAAILMA TEHASTESSE

TEKST JA FOTOD:
MAI VÖÖRMANN

Euroopa Sotsiaalfond ergutab Eesti tööturgu palga- ja praktikatoetustega

“Oleme 2010. aastal oma tootmismahthe kasvatanud, uusi inimesi tööle võtnud ja jõudnud masueelse, seega üle 2008. aasta taseme,” kinnitab Trelleborg Industrial Products Estonia OÜ juht Kalver Kirs. Ettevõttes valmistatud ca 800 sorti kummitooteid läheb erinevatele auto ja masina tööstuse tehastele.

Kuressaare äärelinnas paikneva ettevõtte „juured“ ulatuvad nii 20. sajandi algusesse kui 21. sajandisse. Rootsis paiknev emaettevõte on asutatud 1905. aastal ning praegu-seks on sel üle 120 tehase enam kui 40 riigis Aasiast Ladina-Ameerikani, sekka Kesk- ja Ida-Euroopas. Eesti ettevõttega Martex alustas Trelleborg koostööd 1990. aastate alguses, suurendas seejärel oma osalust ettevõttes pidevalt kuni 2007. aastal sai Trelleborg Martexi 100-protsendiliseks omanikuks.

UUS TOOTMISPIND, ROHKEM TÖÖTAJAD

Kalver Kirsi sõnul on „kohalik ajalugu“ olnud pidev laienemine ja täiustumine protsess. „2007. aastal rajatud 3200 m² tootmispinnale lisandus selle aasta kevadel 2100m²,” nendib Kirs. „Praegu töötab meie tehases 149 töötajat, sh 17 ajutist, naisi-mehi peaaegu võrdselt.“ Kvaliteedinõuded toodangule on kõrged. Et ettevõtte neid täita suudab, seda näitavad ka kaks ISO sertifikaati: 2005. aastal saadi ISO 9001 kvaliteedisertifikaat ja 2009. aastal keskkonnanõuetest kinnipidaja ISO 14 001 sertifikaat. Kuressaare Trelleborg on tõusujoonel. Kirsi sõnul on tootmismah-tude kasv seotud majandusolukorra stabiiliseerumisega, aga ka sellega, et Trelleborg Group on sulgenud osa oma Rootsi tehaseid ning toonud tootmise üle Saaremaale. „Eestis on tootmiskulud madalamad,” nimetab Kirs ammuteada tõde.

Arvestades Eestis lohkavat tööpuudust on iga loodud töökoht hädas olevale inimesele kulla väärtusega – igapäevased ostud saavad tehtud ja arved makstud. Ettevõtluse edene-mine annab tõe uuele majandusarengule.

OSKUSTÖÖLISTE KOOLITAMINE

Pressimisosakonna juhataja Sirje Vares sõnul koolitavad nad töölisi endale ise. Hea

oleks, kui inimesel oleksid muidugi tehni-lised teadmised ja oskused, aga kui on õppi-missoovi ja pealehakkamist, saab ka kokast või lasteaednikust hea tööline kummitöös-tusettevõttes.” Ühel juhendajal on neli õpi-last, keda ta suunab ja õpetab,” selgitab Vares siinset süsteemi. „Lisaks tööoskuste õpetamisele tuleb juhendajal teinekord tege-leda ka distsipliiniprobleemidega. Aga eks inimesed ole erinevad.” Siin majas alustavad kõik pressiopeeraatorina. Mitte nii, et astud rakenduskõrgkoolist välja ja hakkad ette-võttes teistele korraldusi jagama. „Sa pead teadma, mida millises järjekorras, kuidas ja miks teha, pead valdama A-d ja O-d,” ütleb pressimisosakonna juhataja. Niiviisi altpoolt on alustanud ka ettevõtte praegune juht Kalver Kirs.

TÖÖTUSKASSA ABI KULUB MARJAKS ÄRA

Töötukassa poolt pakutud praktika- ja pal-gatoetustest haaras ettevõtte kiiresti kinni. Ehkki ühiskonna poolt vaadatuna on ehk eelkõige tegemist sotsiaalse meetmega tööpuuduse leevendamiseks, rõhutab Kal-ver Kirs toetuste majanduslikku efekti. „Nende meetmete kasutamine annab pal-gakulude kokkuhoidu,” märgib Kirs ning peab tervitatavaks, et eurorahade toel panus-tab töötukassa eelkõige tööandja ja töötaja kokkuviimisesse.

Riigieelarves on palgatoetusteks ette näh-tud 79,9 miljonit krooni, tööpraktika juhen-damistasuks 39,7 miljonit krooni, millele lisanduvad stipendium ning sõidu- ja maju-tustoetus, mida makstakse töötule praktikal olemise ajal.

Personalijuhi Kadi Maripuu sõnul võeti Trelleborg Industrial Products Estonia OÜ-sse tööpraktikale 12 inimest. Tähtajatud töö-lepingud on sõlmitud neist kuuega. Neli

inimest on erinevatel põhjustel lahkunud ja kaks on siiani tööpraktikal. „Loobumise põhjused on erinevad – peamiselt on need siiski seotud tööajast kinnipidamisega ja enesedistsipliiniga,” selgitab Maripuu.

Praktikatoetuse puhul saab juhendaja esimesel kuul 100%, teisel 75% ja kolman-dal-neljandal kuul 50% riiklikult kehtesta-tud tunnialga alammäärast (27 krooni), praktikant saab päevas 60 krooni stipen-diumi. Palgatoetusega on ettevõttes tööl 17 erinevas vanuses inimest. On neid, kes alles keskkooli lõpetanud, on soliidsetes viieküm-nendates aastates; on naisi, on mehi. Palga-toetust makstakse kuni kuus kuud ja selle suurus on 50% töötaja brutotöötasust, kuid mitte üle miinimumpalga ehk 4350 krooni kuus. „Oluline on, et inimene tahab tööd teha,” rõhutab ettevõtte juht Kalver Kirs täht-saimat põhimõtet.

HÄSTIÕLITATUD MASINAVÄRK

Ettevõtte tootmise poolel ringi liikudes on ka suurimale vähikule selge, et kõik käib siin nagu masinavärg – iga inimene teab oma ülesandeid ja kui nädala tellimused on sei-nale riputatud, hakkab igauks selle täitmise nimel tegutsema. Enam kui 60 masinat töö-tavad 24 tundi päevas ja kuus päeva nädalas, töö käib kolmes vahetuses.

Eks näita tootmismahthude kasvu seegi,

et kui möödunud aastal viis veoauto Trelle-borgi Kuressaare tehases kaks korda nädala-las valmistoodangut Rootsi ja tõi toorma-terjali tagasi, siis nüüd vurab auto Rootsi nädalas juba kolm korda.

Kõikides jutuaajamistes kordub enim sõna „kvaliteet”. Piltlikult öeldes käiakse kogu toodang silmade ja kätega läbi, olgu selleks siis kasvõi pisemast pisem kummist mutri-taoline toode. Ei ühtegi liigset konarust, ei mingit liigset kummiriba. Partnerid ootavad parimast parimat toodangut. Töö pole ilm-.....

“Oluline on, et inimene tahab tööd teha,” rõhutab ettevõtte juht Kalver Kirs tähtsaimat põhimõtet.

selt küll kergete killast, kuid ühtki mossis nägu tsehhis ei kohta. Kõik liiguvad asjali-kult oma trajektoori mööda ja teevad ette-nähtud toiminguid. Rootslaste asjalikkus ja efektiivsus segatud eestlaste visadusega kinnitab Kuressaare Trelleborgis aina enam kanda. Rahul on ka Kuressaare linnajuhid. Abilinnapea Kalle Koovi sõnul on tegemist stabiilse ettevõttega, mis annab linlastele tööd ning teeb Kuressaare kodust kaugel-mal veelgi. ●

Kuressaare Trelleborgi tehases käib töö.

TÖÖPRAKTIKA TOETUS

- Tööpraktika käigus on töötul võima-lus saada praktiline töökogemus ja sobivusel ka töökoht. Tööandjale annab praktika võimaluse õpetada uus töötaja välja ettevõttes kohapeal, vastavalt töö spetsiifikale.
- Tööpraktika kestab nii kaua, kui on töötamiseks vajalike praktiliste oskuste omandamiseks tarvis, aga mitte üle 4 kuu.
- Praktikant võib praktikal osaleda kuni 40 tundi nädalas, 16–17aastane praktikant kuni 35 tundi nädalas.
- Tööpraktika ajal saadakse juhendam-itasu. Esimesel kuul on juhendamis-tasu 100%, teisel kuul 75% ning kolmandal ja neljandal kuul 50% Vabariigi Valitsuse kehtestatud tunni-palga alammäärast iga praktikandi praktikatunni kohta. 2010. aastal on tunnialga alammäär 27 krooni.

PALGATOETUS

- Palgatoetuse eesmärk on toetada kaua töötanud inimeste tööle-saamist, vähendades nende värbamiskulusid.
- Palgatoetust makstakse tööandjale, kes võtab tööle vähemalt kuus kuud töötukassas arvel olnud tööt, kolm kuud töötanud 16–24aastase inimese või viimase aasta jooksul vanglast vabanenu.
- Toetuse suurus on 50% töötaja bruto-töötasust (sh tulemustasu), kuid mitte rohkem kui miinimumpalk ehk 4350 krooni kuus. Toetust saab kuni kuue kuu jooksul.
- Palgatoetust ei saa valitsusasutused ja nende hallatavad riigiasutused, välja arvatud riigi tulundusasutused (Riigimetsa Majandamise Keskus).

Tööpraktika- ja palgatoetused on osa Euroopa Sotsiaalfondi rahasta-tavast programmi „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007–2013”

Allikas: Töötukassa

ÜHTNE RETSEPT TÖÖPUUDUSEGA VÕITLEMISEKS?

TEKST: JEROEN BULT, TALLINNA ÜLIKOOI TEADUR

Euroopa Komisjon ja nõukogu saavad tööhõive suurendamisel välja töötada vaid kaudseid ja üldisi suunised, mis õhutaksid liikmesriike reforme ellu viima.

Nüüd, kui Lissaboni leping on jõustunud, saab Euroopa Liit lõpuks ometi keskenduda tõeliselt olulistele küsimustele. Kahtlemata on ELi jaoks tähtsal kohal energia- ja keskkonnaküsimused. Samas on Euroopa Komisjon korduvalt kinnitanud, et kavatseb "tuua ELi tavakodanikele lähemale". Sestap võiksime küsida, ega kogemata pole mööda vaadatud ühest Euroopa kodanikele väga südamelähedasest teemast: tööpuudusest.

Veebruaris saavutas tööpuudus nii euroalal kui ka ELis tervikuna rekordilise taseme, selgus ELi statistikaameti Eurostat andmetest: eurotsoonis 10% ja ELis tervikuna 9,6%. Tegemist on kõrgeimate näitajatega pärast vastavalt 1998. aasta augustit ja 2000. aasta jaanuari. Seega tundub esmapilgul täiesti selge, milline ülesanne Brüsseli poliitikuid ees ootab: tööpuuduse määra tuleks võimalikult kiiresti vähendada. Tegelikult pole aga sugugi nii lihtne.

Kõigepealt tuleb leida vastused mõnede tehnilistele, institutsioonilistele küsimustele: kes asub vedama ühist üleeuroopalist tööhõivestrategieid? Kas Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu või hoopis mõni kolmas, seni veel loomata institutsioon? Milline oleks Euroopa Parlamendi roll? Kas Brüssel peaks saatma üksikutele liikmesriikidele oma "korraldused" või oleks riikide parlamentidel, ministriarvustel ja ametitel lubatud juhtnööre riigis valitsevate oludega kohandada? Siit jõuame mitmete olulistele küsimuseni.

MAJANDUSLIKUD ERINEVUSED

Kas ELi liikmesriikide majandusstruktuurid pole mitte liiga erinevad, et neile kõigile ühe kava kohaselt läheneda nii, et see hägusaks ei jääks? Põhiline probleem seisneb selles, et osade ELi liikmesriikide majanduses on ikka veel pooleli struktuurilised

ümberkorraldused. Näiteks on paar viimast aastat olnud Saksa autotööstusele väga raske. Osati on põhjuseks 2008. aastal alanud rahanduskriis, kuid tekkinud probleemid annavad märku ka aeglasest ja raskest üleminekust teenustepõhisele majandusele ja ühiskonnale. Peamiselt ELi väikestes liikmesriikides nagu Eestis, Soomes, Hollandis ja Iirimaa on see juba läbitud protsess, mis ei tähenda muidugi, et neis riikides oleks loobunud traditsioonilisest tööstusest või põllumajandusest. Erinevusi võib esineda ka ühe riigi piires: Saksamaal on Baieri liidumaa tuntud oma info- ja kommunikatsiooniala saavutuste poolest (Laptops und Lederhosen), Nordrhein-Westfalen aga on Saksamaa tööstuse keskus. Prantsusmaa majanduses domineerivad põllumajandus ja tööstus, Rootsis ja Leedus eksisteerivad teenused ja põllumajandus kenasti koos, Itaalia majanduses on aga oma koht kõigil kolmel nimetatud tööstusharul.

Üleeuroopalise ulatusega plaanid eeldaksid siseturu täielikku väljakujundamist ja eri riikide majandusfilosoofilise lähenemise ühtlustamist.

Hoopis teistsuguses ja erilises olukorras on endisest idablokist pärit nn uued liikmesriigid. Lisaks asjaolule, et enamikku neist tabas üleilmne laenuvõla vähenemine eriti raskelt (vaid Poola on siinkohal silmapaistev erand), püüab enamik neist ikka veel üle saada ligi 50 aastat kestnud nõukogudeaegsest laastamisest ja ärakasutamisest. Osaliselt on tööpuuduse põhjuseks ka endiste ebarentaablite riigitehaste sulgemine ja see, et osad elanikud ei ole suutnud majanduse muutumisega kaasas käia ning et varasematest teadmistest (nõukogude masinate ja seadmete käitamine) ja keeleoskusest (vene keel) ei ole enam kasu. Selles mõttes on täitsa huvitav näha, kas hiljuti suletud

Ignalina tuumajaama töötajad suudavad omale uut tööd leida. Loomulikult on sealjuures tegemist teistsuguse üleminekuprotsessiga – Nõukogude võimu kuulsusetu kokkukukkumise sotsiaal-majanduslike jäänukitega.

VABA TURG VÕI RIIGI SUUNAV ROLL?

Neljandaks võib taas pinnale kerkida ja ELi ridades lahkhelisid tekitada klassikaline ideoloogiline vastasseis. Millest peaks kogu ELis töökohtade loomisele suunatud poliitika lähtuma: kas vabast turust või riikide valitsuste aktiivsest tegutsemisest? Prantsuse majandusmees Michel Albert selgitas oma raamatus "Capitalisme contre capitalisme" (1991), et läänelikus kapitalismis võib eristada nn Reinimaa mudelit ja anglosaksi mudelit. Esimest mudelit iseloomustavad korporatism, st valitsuse ja teiste riigiasutuste tugev suunav roll, bürokraatia, kõrgeid maksud ja ulatuslik sotsiaalkindlustussüsteem; teist aga individualism, vaba turu põhimõtete peaaegu pii-

ramatu rakendamine, valitsuse passiivne ja tagasihoidlik roll, madalad maksumäärad (st nende sihipärane vähendamine) ja piiratud sotsiaalkindlustussüsteem. Praeguseks on Alberti raamatu ilmumise möödunud pea 20 aastat, kuid selle põhimõtted tunduvad ELi puhul endiselt kehtivat. On ütlematagi selge, et Saksamaa, Prantsusmaa ja Itaalia kuuluvad esimesse kategooriasse: Ühendkuningriik, Iirimaa, Eesti, Läti ja Leedu aga peavad au sees teise riikide kategooria väärtusi. Mõned ELi liikmesriigid positsioneerivad ennast justkui kahe kategooria vahele: Holland, Belgia, Luksemburg, Taani, Rootsi, Soome ja Austria on viimaste aastate jooksul ellu viinud sotsiaalseid ja majandusreformi,

üritades siiski säilitada heaoluriikide põhi-jooni. Sellised huvipakkuvad sündmused, nagu Ühendkuningriigi valitsuse sekkumine riigi majandusse/pangandussüsteemi majanduskriisi alguspäevil, ei tähenda muutsi üldistes käitumismustrites.

Need Alberti välja toodud erinevad maailmavaated mõjutavad ka seda, kuidas ELi eri riikides nähakse. 1990. aastate alguses juhtis toonane Briti peaminister John Major tähelepanu asjaolule, et Brüsseli sekkumine sotsiaalkindlustuse, maksustamise, pensionide ja töölepingute lõpetamise küsimustesse tähendaks üle igasuguse piiri minekut. Tony Blaire ja Gordon Browni valitsused on jätkanud sama liini. Prantsusmaa on aga mitu korda teinud ettepaneku luua "Euroopa majandusvalitsus" ja laiendada Euroopa Keskpanka volitusi – lisaks inflatsiooni piiramisele tuleks aktiivselt tegeleda ka majanduskasvu ergutamisele suunatud poliitikaga. Enam ei ole tegemist pelgalt parteipoliitilise lähene-misega, sest sarnaseid ettepanekuid on teinud nii Prantsusmaa sotsialistid peaminister Lionel Jospin (2001) kui ka parempoolne president Nicolas Sarkozy (2007 ja ka hiljem). Prantsusmaa peamisele partnerile Saksamaale näib aga, et mindud on liialt kaugelt. Liidukantsler Angela Merkel, nagu varem ka tema "õpetaja" Helmut Kohl, on selgelt kaitsnud Euroopa Keskpanka sõltumatust. Siinkohal tuleks märkida, et Euroopa Keskpank on ju tegelikult võimsa Saksa Bundespanka koopia. Igal juhul on Merkeli püüdlusi toetanud ka Holland, Austria ja Soome. Merkeli valitsuse reserveeritud suhtumine Euroala musta lamba – hättasattunud Kreeka – abistamise programmi annab aimu sellestki, et Saksamaa ei ole eriti huvitatud aktiivsetest sekkumisoperatsioonidest Euroopa tasandil. Otse öeldes: vaatamata sellele, et kasutusele võeti euro, jaguneb Euroopa endiselt Põhjaks ja Lõunaks.

VASTUSEIS LIIGSELE SEKKUMISELE

Seejuures on oht, et Brüsseli aktiivset tööhõivestrategieid võidakse tõlgendada oma nina teiste asjadesse toppimisena ja see võib kaasa tuua euroskeptitsismi plahvatusliku kasvu. Muidugi ei tohi jätta kõrvale võimalust, et kodanikele meeldib, kui Euroopa Komisjon ja nõukogu aktiivselt töökohtade loomises osalevad, kuid üldisemaid küsimusi nagu maksustamine ja sotsiaalkindlustus peetakse siiski iga riigi siseasjaks, millesse võõrad ei puutu. Seda mõtet edasi arendades võivad inimesed leida, et ka tööhõive on iga riigi enda asi ning õhus on tunne, justkui oleks iga riik ise oma majanduslike hädade süüdi (vrd Kreeka).

Lääne-Euroopas lisandub üha populistlikke poliitikuid – nagu näiteks Geert Wilders Hollandi Vabadusparteist – kes üritavad

Globaalses konkurentsipüsümiseks on reformid ELis vältimatud.

selliseid tundeid ära kasutada. Lisaks kaebavad nad vahetpidamata selle üle, et nende riigilt tahetakse Brüsseli eelarvesse liiga suuri summasid. Nende loogika kohaselt tuleks küsida: kes ütleb, et Euroopa Liidu abstraktsed tööhõiveprogrammid ei suurenda neid summasid veelgi? Ent kuulda pole mitte ainult Wildersi ja tema Flandria, Taani, Austria ja Itaalia mõttekaaslaste häält. Ka Suurbritannia konservatiivid, kes võivad võita eesolevad parlamendivalimised, on tuliseid vastu ELi osatähtsuse igasuguse suurendamisele. Ka nemad tõlgendavad üleeuroopalisi tööhõivekavasid kui "esimest sammu Euroopa föderatsiooni suunas". Nagu näitab Hollandis käivitunud valimiskampaania, on ka sealsete paremparteide jaoks saanud ELi eelarvesse tehtavate sissemaksete vähendamise ja Brüsseli "sekkumise ärahoidmisest" püha üritus.

KAS SIIS MIDAGI EI SAAGI TEHA?

Sugugi mitte. EL peaks julgustama liikmesriike rakendama selliseid tegevuskavu, mis muudaksid nende majanduse paindlikumaks ja kaasaegsetele tingimustele vastavaks. Ka peaks suurendama teadlikkust sellest, et kui kõik 27 liikmesriiki tahavad püsida konkurentsipüsümise üha enam globaliseerivas maailmas, kus kerkivad esile uued turud ja võimusuhted on pidevas muutumises, siis on reformid vältimatud. ELi poliitika

kujundajad peavad "tavakodanikele" rahu-likult ja tasakaalukalt selgitama, et ohvreid tuleb tuua. Sellest vaatenurgast oleks kõige parem, kui Euroopa Komisjon võtaks juht-ohjad oma kätte. Erinevalt Euroopa Ülemkogu liikmetest ei sõltu komisjon liikmesriikides toimuvatest valimistest ning saab tegeleda nii strateegiate kujundamisega (Lissaboni strateegia uus, ajakohastatud versioon?) kui ka PR-kampaaniatega pikema aja jooksul.

Tõeliselt raske ülesanne saab ELi jaoks olema hoopis see, kuidas teha liikmesriikide valitsustele selgeks, et nad ei lähtuks oma riigi majanduse tuleviku kavandamisel pidevalt vaid avalikust arvamuselt. EL ja eriti komisjon võiksid jagada valitsustele kuliside taga professionaalset nõu vastavalt iga riigi olukorrale, vältides sealjuures muljet pidevast sekkumisest. Üleeuroopalise ulatusega plaanide jaoks ei ole aeg veel küps, olgu majandussurutis kui tõsine tahes. Sellised plaanid eeldaksid siseturu täielikku väljakujundamist ja eri riikide majandusfilosoofilise lähenemise ühtlustamist. Vaid sellisel juhul on võimalik tõsiselt kaaluda poliitika ühtlustamist sellistes valdkondades nagu maksustamine, sotsiaalkindlustus, pensionid ja tööhõive. Kuid see kõik on juba tulevikumuusika. ●

Viimased kaheksa aastat Oleviste koguduse juures kodutute abistamiseks tehtud vabatahtlikutööd on vaesuse vastu võitlemise Euroopa aasta Eesti saadikule Riina Vändrele õpetanud, et kõiki maailma õnneluid ei jõua keegi päästa. "Küll aga on väiksemgi vabatahtlik tegevus muutnud paljude inimeste mõtteviisi ja kasvatanud hoolivust, inimlikku suhtumist enda ümber ja enda kodust väljapoole," räägib ta.

Kuidas on aastatega muutunud vaesuse nägu ja kodutute olukord Eestis?

Kümme aastat tagasi polnud varjupaiku, oskusteavet ega oskust probleemiga ühiskonna juhtimistasanditel ega rahva hulgas tervikuna tegeleda. Eestile edu toonud majandusreformid tekitasid süsteemile ootamatult osade inimeste rivist väljalangemise. Piltlikult tekkis olukord, kus kodutuks jäänu võis lumehanges külma kätte surra, sest puudusid varjupaigad ja info nende olemasolu kohta. Hättasattunud ei osanud abi otsida ning kuna nähtus oli uus, siis neile vaadati tihti ka põlgusega, et miks nad tööle ei lähe ja selle asemel prügikastides sorivad, mustust tekitavad ja ühissõidukites haisevad. Oleviste kirik oli väheseid kohti, kuhu kodutu sisse lubati – mujal peeti kodutut ikka kerjuseks, kelle paik on ukse taga. See on häbiplekk ühiskonnale, kui kõige nõrgemate vaevuste peale nii palju halastada ei suudeta, et neile suuremaks katust pea kohale või vett joogiks anda.

Tänaseks on olukord muutunud, kuna sotsiaalsüsteem on vahepeal arenenud, sotsiaaltöötajaid on haritud ning tekkinud on haritlased, kes teemaga süvitsi tegelevad. Täna on tekkinud nn "statsionaarsed" kodutud, kes süsteemist välja ei rabelegi, kas alkoholismi tõttu või kelle jaoks asotsiaalsus on saanud elustiiliks. Täna on peamine küsimus kõrges töötuses ning meil tuleb pigem muretseda nende pärast, kes võivad majanduse ümberkorraldamise pärast vaesuslõksu sattuda. Need on peamiselt lastega perekonnad, üksikvanemad ja vanurid. Elementaarset abi ehk ettenähtud toetusi ja nõustamist täna pakutakse, kuid mitte süsteemset visiooni, kuidas säästa toimetulekuraskustes perede lapsi, et tagada neile juurdepääs haridusele, huviringidele ja võrdsetele võimalustele ühiskonnas.

Olete oma tegevusega toonud kodutud ja nende probleemid päris jõuliselt meedia pilti, samuti kaasanud kodutuile mõeldud üritustele mitmeid tuntud inimesi. Kuidas avalikkuse suhtumine neisse Teie hinnangul selle aja jooksul muutunud on?

Riina Vändre: Eesti inimeste soov hädasolijat mõista ja aidata üha kasvab

TEKST: KATRE RATASSEPP
FOTO: ERIK RIIKOJA

Ühiskonna suhtumine nii kodutusse kui ümbrusest hoolimisse on kordades kasvanud. Varem Eesti inimene justkui ei julgenud oma sooja südant avada ega probleemsetel teemadel rääkida. Inimestel oli endalgi vahest palju rohkem muresid, sest ehitati ju endagi karjääri ja kodu alles üles ning kasutati neid turumajanduse võimalusi, mida okupeeritud Nõukogude Eesti ei pakkunud. Nüüdseks oleme ühiskonnana väga kiiresti väga kõrge taseme saavutanud – inimestel hakkas tarbimisbuumi ajal asju oma vajadustest üle jääma, võib-olla tekkis ka piinlikkus ülearu „ostuhulluse“ pärast ning loomulikku teed pidi saabus aeg hakata hoolima neist, kes ise enam hakkama ei saa.

Olete öelnud, et vabatahtlik tegevus suudab kodutute olukorda vaid leevendada ja aidata nende probleeme aksepteerida. Kas selline tõsiasi jõuetust ei tekita?

Teadmine, et ei suuda "maailma päästa" võib loomulikult jõuetust tekitada. Samas tekitab

see tarkuse tegeleda sellega, mida on antud situatsioonis võimalik ja mõistlik ette võtta, sest kogu maailma vaeseid ei jõua keegi mitte kunagi ära toita ega ära päästa. Võib-olla peaks siis mõtlema, miks meie ümber on ikka vaeseid? Mida teha, et minu ja minu lähedastega nii ei juhtuks? Mida teha, et Eesti ei vaesuks, vaid taas rikkaks saaks?

Kas kodutute puhul peab paika ütlus, et anna parem õng, mitte kala? Mis on õng, mis kala?

Kodutu puhul on tegemist nälja, janu ja inimliku kohtlemise puuduse all kannatava inimesega, kelle elementaarsed vajadused on rahuldamatad. Sellisele inimesele tuleb esmalt tagada toit, lugupidav suhtumine, puhtad riided, pesemisvõimalused ja puhas turvaline ase ööseks. Alles siis saab hakata vaatama, mida talle õpetada või milline õngeriv ulatada. Sotsiaalsüsteem peab need nõ "uppunud" inimesed ise "välja õngitsema", enne kui neil iseseisvaks eluks vajaminevaid

oskusi oodata. Kodutute puhul ongi õng ühiskonna suhtumine ja kala see, kui inimestel, kel elus paremini läinud, on head tahet ning soovi vaeste ja tõrjutute heaks midagi ära teha.

Mida saab tavainimene teha, aitamaks kaasa võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega?

Tavainimene saab kaasa lüüa erinevate heategevusega tegelevate organisatsioonide töös, neid on Oleviste Hoolekande kõrval mitmeid. Kõigepealt peaks läbi mõtlema, millisele valdkonnale ta tahab kaasa aidata – on need lapsed, vanurid või koduta jäänud inimesed – ning siis sinna oma oskustega appi minema. Mõni on näiteks tugev selle poolest, et ta oskab pilli mängida või laulda – kõik on tänulikud, kui neile tasuta muusikaga rõõmu valmistatakse. Mõni inimene oskab raha teha ja tal on seda palju – siis oleks suurimaks abiks annetamine. Kuigi öeldakse, et anna kala asemel õng, siis kingituste ja rõõmsate hetkede eest, mis ootamatult kaela langevad, oskab iga inimene tänulik olla. See on kui lille kastmine hea väetise ja tahtega.

Kas olete te ise olnud olukorras, kus napib leivarahaga?

Olen. Lahkusin kümme aastat tagasi väikese pojaga oma kodust, abikaasa juurest ja ostsin pangalaenu hea kooli kõrval korteri. Laps pidi peagi kooli minema ning selleks, et heasse kooli saada, tuli valida hea piirkond. Elasime õnnelikena, aga tõepoolest olid ajad, kui nutsin oma arvetes otsas nagu tüüpiline üksikema mõnest filmist ja mõtlesin, kuidas paremini toime tulla.

On selge, et Teie tegevus vabatahtlikuna on kodututele mõõtmalt palju andnud. Ent mida see Teile andnud on?

Oskuse oma eluga toime tulla ja hakkama saada muutuvates tingimustes. Aga ka piiritu usu inimliku hoolivuse, armastuse ja hea tahte olemasolusse Eesti inimestes. ●

RIINA VÄNDRE töötab Eesti kaitseministri poliitnõunikuna ning on aastaid töötanud kommunikatsioonivaldkonnas, olles mitmel aastal valitud ajakirjanike poolt parimaks pressiesindajaks. Kaheksa aastat tagasi liitus Riina Vändre Oleviste kogudusega ning algatas koos mõttekaaslastega liikumise kodutute abistamiseks, panustades palju aega ja jõudu kodutute aitamisega – korraldades neile saunapäevi, riiete jagamisi, tasuta kontserte ja edendades üldist toimetulekut.

EUROOPA VÕITLEB VAESUSE VASTU

Euroopa Komisjon on kuulutanud 2010. aasta vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise aastaks, suurendamaks avalikkuse teadlikkust vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ilmingutest ning leidmaks probleemidele lahendusi riigi, kohalike omavalitsuste ning mittetulundussektori koostöös.

EUROOPA AASTA 2010 EESMÄRGIKS ON:

- Tunnustada tõrjutud inimeste õigusi ja võimet ühiskonnas tegusalt osaleda.
- Rõhutada iga ühiskonnaliikme vastutust vaesuse vastu võitlemisel.
- Edendada sotsiaalset ühtekuuluvust ja levitada edukaid kaasamise tavasid.
- Tugevdada kõigi peamiste poliitiliste jõudude kohustust võtta kasutusele tõhusamaid meetmeid.

VAESUS EUROOPAS

Eurobaromeetri uuringutest selgub:

- Euroopa Liidus elab vaesusohus hinnanuliselt 80 miljonit eurooplast ehk umbes 17% elanikkonnast.
- Eurooplased peavad vaesust laialtlevinud probleemiks, hinnates, et iga kolmas inimene nende piirkonnas elab vaesuses ja et üks kümnest kannatab äärmise vaesuse all.
- Euroopa Liidu teiste liikmesriikidega võrreldes oli Eesti suhtelise vaesuse määr liikmesriikide keskmise (17%) lähedal, kuid ligi kaks korda suurem kui näiteks Tšehhis ja Hollandis (mõlemas 10%). Eestist suurem risk sattuda vaesusesse oli inimestel näiteks Lätis, Kreekas, Hispaanias ja Itaalias.
- ELis kokkulepitud määratluse kohaselt peetakse inimesi vaesusest ohustatuks, kui nad peavad elama sissetulekuga alla 60% oma riigi leibkonna keskmisest sissetulekust.

VAESUS EESTIS

Statistikaameti, ülikoolide teadurite ja sotsiaalministeeriumi koostöös 2010. aasta alguses valminud analüütilise kogumiku "Vaesus Eestis" kohaselt:

- Elas Eestis 2007. aastal suhtelises vaesuses ligi viiendik Eesti elanikest (19,5%)
- On kõige raskemas olukorras töötud ja nende leibkonnad ning erilist tuge vajavad lastega pered, kus keegi ei tööta.
- Uue, ebatraditsioonilise vaesuse riskirühma (domineerivad toimetulekutoetuse saajate ja laenuvõlglaste seas) moodustavad nooremad, kõrgema hariduse ja sissetulekuga inimesed.
- Peamised vaesuse riskigrupid on naised, lapsed, eakad, üksi elavad inimesed ja töötud.
- Sarnaselt paljudele Euroopa Liidu liikmesriikidele on Eesti naised suuremas vaesusriskis kui mehed, kuid meestel on suurem oht saada sotsiaalselt tõrjutuks.

Vaata lähemalt:
www.2010againstopoverty.eu
www.sm.ee/kaasatus

Andrus Saar:

Neid inimesi, kes peavad õhtul tühja kõhuga magama minema, on ka parimatel aegadel olnud liiga palju

TEKST: KATRE RATASSEPP

Hiljuti Saar Polli poolt läbi viidud Eurobarometer Flash uuringust selgus, et Euroopa riikidest on Eesti elanikel suurim hirm kaotada oma töökoht. Tervelt 17% vastanuist arvab, et suudab vaevalt oma töökohta hoida. On see Teie arvates objektiivselt põhjendatud meie majanduse hetkeseisuga või mängivad sellise hirmu puhul rolli hoopis muud, meie ajaloost, ühiskonna arengujärgust või kultuurist tingitud mehhanismid?

Taasiseseisvunud Eestis on olnud perioode, kus nende inimeste osakaal, kes kardavad oma töökohta kaotada, on olnud suuremgi. Hirm kaotada töökoht on igati objektiivselt põhjendatud majanduslike teguritega, lisanduvad aga ka nn subjektiivsed faktorid, mis on seotud Eesti ärikeskkonna suletud iseloomuga. Nimelt puudub ettevõtjatel Eestis töötajatega sageli dialoog – inimesed ei pruugi olla informeeritud ettevõtte arengust ja perspektiividest.

Sellises infosulus suureneb inimeste arv, kes on ebakindlad. Viimast suurendab ka info ümbruskonnas toimuvast: koondamised, pankrotid jms. Kultuuritraditsioonidel antud juhtumil puudub hirmu suurendav roll. Läbi aegade olen täheldanud vastupidist: Eestimaa inimene on üldiselt päris optimistlik ja enesekindel ja seda päris kindlasti Euroopa kontekstis.

Eesti kuulub nende väheste riikide hulka, kus vaesus on suhteliselt tühtlaselt jagunenud linna- ja maaelanike seas. Millest see tuleneb?

Õeldakse, et vaesusel on ühesugune nägu sõltumata sellest, kus see avaldub. Vaesuse tühtlast jaotust linna ja maa vahel põhjustab

asjaolu, et linnaelanike suuremad sissetulekud kaotavad oma eelise läbi kulutuste erineva struktuuri. Sellele lisaks käivad paljud maainimesed linnades ja välismaal tööl. See läbi suurenevad maainimeste sissetulekud.

Uuringu kohaselt on meil 31% neid, keda võib nimetada ellujääjaks – need on inimesed, kes puutuvad kokku raskustega maksimaks toidu, rendi ja muude igapäevaste arvetega eest. Eesti on ELi riikide seas selle näitaja poolest tagantpoolt neljas. Oli see näitaja Teie jaoks üllatav ning kas on võrdlusandmeid selle kohta, kuidas see näitaja viimase viie aasta jooksul muutunud on?

Kui arvestada töötute hulka ning nende jaotumist leibkonniti, siis ei ole saadud tulemuste üle põhjust imestada. Need 31% esindavad seejuures leibkondi, aga ühes leibkonnas elab keskmiselt pisut üle kahe inimese. Uuring näitas väga selgelt, et eksisteerib päris tugev seos töötuse osakaalu ning raskustes inimeste proportsiooni vahel. Halvimatel aegadel, mis valitsevad ka hetkel, on Eestis nende inimeste osakaal, kel ei jätku endi sõnul raha isegi toidu jaoks, kõikumud 17–18% ja 8% vahel.

Mis on Teie arvates need prioriteedid, millele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu suunatud võitluses eelkõige rõhku peaks panema?

Praegu oleks viimane aeg muuta toetuste süsteemi nõnda, et abi saaksid tõepoolest need, kes seda ka realselt enim vajavad. Siin on eriti tähtis roll mängida kohalikul omavalitsusel, kes peaks kõige paremini teadma, kellel king enim pigistab. Igal Eestimaa inimesel sõltumata tema varanduslikust staatusest on õigustatud ootus mitte olla

ära unustatud. Mida rohkem on täna neid inimesi, kes tunnetavad, et nad on ära unustatud, "põlatud", seda raskem on tulevikus Eestis saavutada ühiseid eesmärke. Tõrjutus on väga pikaajalise mõjuga nähtus, mis uuristab ühiskonna tervet kehandit.

Millised on eestlaste ootused ja kartused seoses eurole üleminekuga ning kas see mõjutab ka kuidagi tajutavat vaesust?

Valdav osa hirmudest on eurole ülemineku puhul seotud eelkõige elu kallinemisega. Umbes 2/3 inimestest on arvamusel, et euro tulekuga läheb elu kallimaks. Elu kallinemine tähendab aga paratamatult vaeste inimeste arvu suurenemist. Kuigi statistilised uuringud on näidanud, et teistes riikides on üleminek eurole toonud kaasa vaid päris väikseid muutusi. Inimesed tunnetavad elu kallinemist eelkõige igapäevakaupade hindade muutustes. Vähestele läheb korda see, et luksusautode hinnad ei kasva. ●

Sotsioloog **ANDRUS SAAR** juhib sotsiaalse ja turu-uuringute firmat Saar Poll ning on vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta Eesti hea tahte saadik.

EUROOPA KOMISJON KOHANES IDA-EUROOPA "HORDIDEGA" KIIRESTI

TEKST: ERKKI BAHOVSKI, EUROOPA KOMISJONI EESTI ESINDUS

Idaeurooplased ei saa Euroopa struktuurides tööd ja neid nagu ei tahetagi Brüsselisse tööle – selline on üldine kuvand Eesti avalikkuses. Ent see kuvand mureneb kiiresti, kui vaadata viimase viie aasta vastavat statistikat.

Kui Siim Kallas asus 2004. aastal volinikuna Euroopa Komisjoni tööle, oli tema ametiülesannete hulgas ka administratsiooniga tegelemine. See tähendas ühtlasi inimeste töölevõtmist ja paistis, et kümne – ja hiljem veel kahe – uue liikmesriigi juurdetulek muutub katastroofiks, kuna Euroopa Komisjon ei suuda toime tulla uute liikmesriikide inimeste integreerimisega. Ent statistika ütleb midagi muud.

KVOOTIDE ASEMELE EESMÄRGID

Komisjon seadis endale eesmärgiks võtta aastail 2004–2011 tööle 4566 uue liikmesriigi kodanikku. See on kolm korda rohkem kui Hispaania-Portugali liitumisel 1986. aastal ja Soome-Austria-Rootsi liitumisel 1995. aastal. Üleminekuperioodil tähendas see üle viiendiku komisjoni töötajast 1986. aastal oli eesmärgiks vähem kui kümnendik, samuti 1995. aastal. Komisjon oli uute liikmesriikide kodanike töölevõtmisel väga edukas – juba 2008. aastaks oli eesmärk saavutatud.

Kallase kabinetis personaliküsimustega tegeleval Margus Rahuojal ütleb, et kindlasti tuleb vahet teha kvootide ja tinglike eesmärkide vahel. "2004. aasta laienemise puhul kasutati pigem eesmärke, mitte kvote, ja seepärast on igati loomulik, et neid eesmärke riigiti ka ületati," ütleb Rahuoja. Tema arvates oli ületamise põhjuseks ka asjaolu, et leidis piisavalt kõrgelt kvalifitseeritud kandideerijaid, kes konkursside läbimisel sõelale jäid. Et ei olnud kvote, siis võisid ELi eri riikide kodakondsed neile seatud piirarvud ka rahulikult ületada, sest Kallas eelistas selgelt kvaliteeti kvantiteedile, selgitab Rahuoja. Seega on tema sõnul ka eesmärkide täituvus eri riikide kodanike lõikes erinev – kõige paremini on ametikohti täitnud Küprose, Ungari, ka Eesti kodanikud; vähem edukad on olnud Tšehhi, Slovakkia ja Poola töötajad.

Rahuoja sõnul on viimase viie aasta jooksul tugevalt paranenud ka sooline tasakaal. Kui 2004. aastal oli naisi komisjonis tööl 46,6% ja mehi 53,4%, siis 2009. aastal olid

vastavad protsendid 48,6 ja 51,4. Lisaks on noorenenud komisjoni töötajate keskmine vanus. Ei maksa unustada sedagi, et probleemina nähtud suuri töölevõtmise mahte saab näha ka positiivses valguses – Rahuoja toob välja, et Euroopa Personalivaliku Amet (EPSO) ja ka komisjon ise on oma personaliotsingu protsessi oluliselt kaasajastanud: näiteks kasutatakse nüüdseks valdavalt arvutipõhist testimist. Kuid miks siis ikkagi see jutt, et idaeurooplasi ei taheta komisjonis ja ELi teistes asutustes näha, seda eriti loodavas välisettevõttes?

NOOREM JA ÄRKSAM KOMISJON

Euroopa Liidu alles loodav välisettevõtte on Rahuoja kinnitusele erand, sest välisettevõttele ei määratud eraldi numbrilisi eesmärke, välisuhete peadirektooraat ja ELi delegatsioonid jäeti sellest poliitiliselt kokkuleppel välja. "Ehk siis välisettevõtte puhul pole probleemiks mitte suhtumine, vaid poliitiline otsus, mis tehti enne laienemist aastal 2003," nendib ta.

Rahuoja ütleb, et vastupidiselt võib-olla levinud arvamusele, on suhtumine laienemisse olnud üldiselt vägagi positiivne just seepärast, et on aidanud kaasa eelnimetatud eesmärkide täitmisele ja on muutnud komisjoni nooremaks ja ärksamaks. "Muidugi, alguses kardeti, et kui see 'hord' peaks idast peale vajuma, siis enam ei jää karjääri tegemiseks ruumi 'vanadele' olijatele. Pealegi – kes teab, mis kommunistid seal idast üldse tulevad," nendib ta ja lisab, et "esimese aasta hirmule järgnes kindlasti kergendus, kui selgus, et uusi töökohti loodi juurde piisavalt.

Uued töökohustused seoses laienemisega võimaldasid nii mõnelgi vana liikmesriigi töötajal oma karjääri hoopis oluliselt kiirendada ning tõdeti, et idast tulid motiveeritud ja igati asjalikud inimesed, kes tahtsid midagi ruttu ära teha ja ka tõestada "et nad ei ole kaamelid". Komisjonisestest uuringute järgi on idaeurooplased end komisjonis ka tõestanud. ●

Tõdeti, et idast tulid motiveeritud ja igati asjalikud inimesed.

EUROOPA LIIT ANNAB ARENGU- ABI KA VOODOO SÜNNIMAALE

TEKST JA PILT: IRMA KALJULAI, EUROOPA KOMISJONI EESTI ESINDUS

“Nüüd saavad togolased loota vaid Euroopa Liidule,” tõlgib autojuht meile mõne meetri kaugusel seisvate noorukite sõnu. On 4. märtsi õhtu-poolik ja Togos on lõppemas presidendivalimiste päev.

Meie selja taga asuvasse kulunud koolimajja rajatud valimisjaoskond on suletud ja hämaras klassiruumis valmistub komisjon üle lugema kohalike elanike poolt päeva jooksul antud häält. Muude organisatsioonide vaatlejate kõrval on end valmis seadnud ka Euroopa Liidu ekipaaž, kellele noormees viitaski. Autojuht selgitab koolimaja ees laiuvalisel jalgpalliväljakule kogunevatele huvilistele, et valimiste vaatlejad, kellena ka mina kõnealuse koolimaja ette juhtumisi sattunud olen, jälgivad eelkõige protsessi ega anna individuaalseid hinnanguid või suuniseid. Tundub, et noorukid jäävad vastusega rahule, sest järgmiseks nuruvad nad eksotiilistelt valgetelt inimestelt juba kingitust. See jääb neil kahjuks saamata.

PILK PEALISPINNA ALLA

Togo ei kuulu nende Aafrika riikide hulka, mida elamusturismipakettide abil eurooplaste teadvuse populariseeritaks või millest tavainimene eriti palju kuulnud oleks. Tegemist on üsna tillukese Lääne-Aafrika maaga, millel Guinea lahes rannajoont vaid 56 kilomeetri jagu ja kus toimuv ületab harva rahvusvahelise meedia uudiskünnise. Pealinna Lomésse saabuja pilku püüavad amortiseerunud ja kohati ufonautilise arhitektuuriga kõrghooned, mille kõrval seisavad muinasjutulised, ent sageli hüljatud koloniaalhiited. Nende vahel asuvasse rohelusse on laotunud Aafrika elu oma intensiivsuses: kaootiline liiklus põletavkuumadel asfalteedel, kirevaise kangaisse mähkunud linnakodanikud ja vilgas äritegevus igas võimalikus vormis. Lomé asub ka üha kiiremini arenev kaubasadam, mis moodustab osa vabakaubandustsoonist ja realiseerib vahepeal uinuma kippunud piirkondlikku potentsiaali.

Valimiskampaania Togos: kui valjuhäälditega varustatud sõiduk küla keskplatsile jõuab, saab lisaks kõnede kuulamisele enamasti ka laulda ja tantsida.

Tänu valimisvaatluse käigus kohatud togolastele saame ainulaadse võimaluse piiluda kohaliku ühiskonna pealispinna alla, mis tavaturistina kipub mõnikord üpris keeruliseks osutama. Näiteks ei häbene uued tuttavad tunnustada, et palvetavad igal õhtul või et kardavad jõeveett ja voodoo'd. Viimane on Togos kaugelt kõige enam praktiseeritav usund ning just voodoo ajaloolisest keskest Togoville'ist “eksportsid” orjad selle ka Haitile, mille poolest viimane on tänaseks tublisti tuntust kogunud.

VALIMISVÄGIVALLA ENNETAMINE

Pärast Esimest maailmasõda jagasid Togo aladel võimu britid ja prantslased; riik taasühendati pärast Teist maailmasõda ning iseseisvus 1960. aastal. Nagu paljudes teistes Aafrika riikides, nii on ka Togos iseseisvumisjärgse poliitilise elu lahutamatuks osaks olnud vägivald. Valimiste eel külast külasse sõites jäävad silma arvukad kampaaniaplatid, kus kutsutakse eelkõige noori üles hoidma valimistega seotud vägivallast. Mõni päev pärast valimisi tunnustavadki Euroopa Komisjoni asepresident ja välispoliitika kõrge esindaja paruness Catherine Ashton ja arenguvolinik Andris Piebalgs oma avalduses rahumeelselt hääletanud togolaste kodanikuvastutust ja kutsuvad üles lahendamise võimalikke erimeelsusi seaduses ettenähtud vahendite abil.

Togo, nagu ka teiste Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide ning Euroopa Liidu vahelisi suhteid reguleerib peamiselt 2000. aastal sõlmitud Cotonou leping, mille keskmes on poliitiline dialoog ja partnerite võrdsus kohustuste võtmisel. Vastutasuks abi saamise eest kohustuvad partnerriigid austama inimõigusi ja edendamata demokraatiat.

2007. aasta parlamendivalimiste järel otsustas Euroopa Liit pärast 15 aasta pikust pausi taastada Togole arenguabi andmise, kuna demokraatlik protsess oli selleks hetkeks piisavalt kaugemale arenenud. Togot käsitlevas Euroopa Komisjoni strateegiadokumentis on sätestatud, et aastatel 2008–2013 antakse Euroopa Arengufondi kaudu Togole abi kuni 124,8 miljoni euro ehk 1,96 miljardi Eesti krooni ulatuses, seades ühiseks eesmärgiks vaesuse vähendamise ja reformide elluviimise riigi jaoks esmatähtsates valdkondades. ●

4. märtsil käis valimas 65,7% valijaskonnast ning üle 60% häälest kogus senine president Faure Essozimna Gnassingbé.

Irma Kaljulaid viibis Togos ELi valimisvaatlusmissiooni koosseisus

TOGO VABARIIK →

Pindala: 56 785 km²
Elanikkond: 6,6 miljonit elanikku
Ametlik keel: prantsuse keel
Kohalikud keeled: kokku üle 40, peamiselt ewé, kabýé
Rahaühik: Lääne-Aafrika frank (CFA; 1 EEK=41,9 CFA)
Religioon: üle 50% animistid, 29% kristlased (peamiselt katoliiklased), 20% muslimid
Peamised ekspordartiklid: kohv, kakao, puuvill (kokku 40%), fosfaat (neljas tootja maailmas), klinker

2009. aasta ÜRO inimarengu aruande kohaselt asub Togo 182 riigi seas 159. kohal. Oodatav eluiga sünnihetkel 62,2 aastat, SKP elaniku kohta 788 USD (Eestil vastavad näitajad 72,9 aastat ja 20 361 USD). Kirjaoskajaid on 53,2%, puhtale joogiveele on juurdepääs 49%-l elanikkonnast.

BRÜSSELIS TÕLKIJATÖÖD KATSETAMAS

TEKST: LIINA RISTOJA
FOTO: ERAKOGU

Aprillis läkitas kolmandat korda toimunud üle-Euroopaline noorte tõlkevõistlus Juvenes Translatores 27 võitja seas Brüsselisse auhinnareisile koguni kaks Eesti noort, kellega Eurokratt ka lähemalt tutvus.

Novembris võistlesid ligi 700 kooli õpilased üle Euroopa keelte kokkupõimimises tõlkekonkursil Juvenes Translatores, panes proovile oma sõnavara ja nutikuse ning saades aimu, mida tähendab olla sõnumi vahendaja tänapäevases keeltepaabelis. Eesti võitjana sõitis Brüsselisse elukutselise tõlkija ametiga tutvuma Gustav Adolphi Gümnaasiumi õpilane Reti Maria Vahtrik, kuid üllatusena sattus sinna teinegi Eesti noor – Luksemburgi Euroopa Koolis õppiv noormees Seio Saks. Eesti noortele tõi võidu vastavalt suurepärase tõlge prantsuse keelest eesti keelde ning inglise keelest samuti eesti keelde.

Eriti sellise üle-Euroopalise ürituse korral tekib aimdus keelte ja kultuuride paljususest, mis kõik on tegelikult käegakatsutavas kauguses.

INGLISE KEEL ON LAISKADELE

Viiendat aastat Luksemburgis elav Seio räägib ka välismaal elades kodus ja kooliski ikka eesti keelt ning selle äraunustamise ohtu pole. Kuidas noortel midu keeltehuviga üldse on? “Populaarseim nii Eestis kui üldiselt tundub ikkagi olevat inglise keel. See on ka ainus võõrkeel, millega interneti ja arvutite kaudu puutub tänapäeval kokku peaaegu igaüks, sõltumata elukohast,” kinnitab Seio ja lisab, et tema enda jaoks on väljakutse pigem oma keeltebaasi mõnevõrra laiendada. “Olles inglise keele omandanud, on oht muutuda laisaks – seda räägivad niikuinii kõik, seega milleks veel mõnd muud keelt õppida,” leiab ta. Ka Reti Maria arvates saadakse noorte seas üha enam aru, et mida rohkem keeli oskad, seda parem. “Hispaania

Eesti noored tõlkijad Euroopa Komisjoni peakorteris Brüsselis: Seio Saks vasakul, Reti Maria Vahtrik paremal.

keel on väga moes, see on paljudel selline soovunelm,” märgib ta ja lisab, et tahab oma tuleviku kindlasti siduda prantsuse keelega. “Tegelikult tahan kõigepealt minna ülikooli romanistikat õppima, hiljem tahaksin vähemalt mingiks ajaks minna Prantsusmaale elama või õppima, väga südamelähedane on see maa.”

Et juba ainuüksi Euroopa Liidus räägitakse kokku 23 ametlikku keelt, ei jää välismaal elavale Seiole sugugi abstraktseks. “Selge on siiski see, et kui ma kooli lõpetades jääksin Luksemburgi elama, läheks toimetulekuks vaja veel vähemalt kas prantsuse või saksa keelt. Kumbki nendest keeltest avardaks ka hiljem edasiõppimise või ka elamise võimalusi – Prantsusmaal, Belgias, Saksamaal, Austrias.” Õpinguid plaanib Seio jätkata Inglismaal – kui mitte otseselt keelte vallas, siis igatahes humanitaaraladel.

TÕLKIMISE KUNST JA TEHNOLOOGIA

Noored tõlkimishuvilised jõudsid Brüsselis osaleda auhinnatseremoonial, külastada kirjaliku tõlke peadirektoraati ja Magritte'i muuseumi. Auhinnareisi käigus oli võitjatega ning konkursi teiste võitjatega, et lähemalt uurida-arutada, mida tõlkija töö endast kujutab. Seio jaoks ei olnud seejuures tegemist enam n-ö võõra maailmaga. “Mu ema töötab tõlkijana Euroopa Parlamendis, kus kõik muudatusettepanekud ja resolutsioonid tuleb teiste hulgas ka eesti keelde ümber panna,” rääkis ta ja märkis, et sai samas teada ka mõndagi uut. “Brüsselis näidati meile ka natuke teistsugust tõlketööd – veebitõlget – kus päris suur roll tarkvaral ja andmebaasidel, mis võimaldavad vaadata

varasemaid dokumente ja tõlkeid ühtlusega. Kindlasti on sellise tõlke täpsuse ja samas voolavuse saavutamises oma kunst.” Tõlkimine huvitabki Seiot enda sõnul rohkem kui mõni muu ala. “Tõlketöö pole kindlasti halvimalt mõeldavaist ametitest. Nii-öelda vabam tõlge tundub muidugi kütkestavam,” möönab ta.

Juvenes Translatores konkursi peavad noored tagantjärele väga tänuväärseks ja motiveerivaks. “Eriti sellise üle-Euroopalise ürituse korral tekib aimdus keelte ja kultuuride paljususest, mis kõik on tegelikult käegakatsutavas kauguses,” märkis Seio. Teravaima mulje jättiski talle reisilt kirev seltskond – igalt maalt kahekümne seitsme hulgast olid oma esindajad. “Eri taustadele vaatamata oli meil nii mõndagi ühist ning andis vaid soovida pikemat reisi.” Reti Maria meelest oli reis Brüsselisse suisa suurepärase. “See linn ise on juba imekaunis ja väga sõbralik pluss prantsusekeelne, mis oli minu jaoks suur rõõm – sain oma lemmikkeeles inimestega suhelda!” ●

JUVENES TRANSLATORES

Euroopa Komisjoani kirjaliku tõlke peadirektoraadi eestvõttel toimuva konkursi mõtteks on edendada noorte keeleõpet ja tõlkimisoskusi. Osalejad võivad vabalt valida mis tahes lähte- ja sihtkeele ELi 23 ametliku keele hulgas. Konkursil saavad osaleda 17aastased õpilased loositud koolidest üle Euroopa. Tõlkekonkurss Juvenes Translatores toimub uuesti juba sel sügisel.

Kas oled juba proovinud käia päevaga jalgsi läbi Euroopa? Need, kes eelmistel aastatel Euroopa päeval seda teinud, juba teavad, et see on täiesti võimalik. Selleks tuleb 8. mail võtta teele kaasa spetsiaalne pass ning asuda jalutama – teelisi ootavad Tallinnas Euroopa Liidu riikide saatkonnad ja Euroopa Liidu Maja.

Saatkonnahooned on salapärased ja suursugused hooned, mida seestpoolt nägema pääseb väga harva. Kuid juba neljandat aastat avatakse Euroopa päeva puhul ukseid huvilistele ning mitte ainult – lisaks sellele, et kohapeal saab iga riigi kohta teada palju põnevat ning kasulikku infot reisimis- ja õppimisvõimaluste ning kasvõi keelekursuste kohta, meelitab külalisi igas saatkonnas terve päev huvitav programm (vaata kaarti).

Sel aastal on "Päevaga läbi Euroopa!" pühendatud Euroopa kirjandusele. Saatkonnad tutvustavad oma riikide kirjasõna, korraldatakse avalikke ettelugemisi, lugemisvõistlusi, kirjanduseteemalisi viktoriine jpm. Loomulikult ei ole unustatud ka kõige nooremaid, kelle jaoks samuti mitmel pool huvitavat tegemist jätkub. Mitu saatkonda ning ka Eesti Välisministeerium ja Rahandusministeerium on aga esindatud Tammsaare parkis toimuval kogupereüritusel.

Selleks, et reisimine oleks veelgi põnevam, toimub taas ka passimäng. Kõik täidetud passid osalevad 14. mail 2010 suures loosimises, kus peaaühinnaks on kolm reisi Euroopasse väärtuses 15 000, 10 000 ning 5000 krooni. Lisaks hulgaliselt muid auhindu saatkondadelt ning teistelt osalevatelt asutustelt!

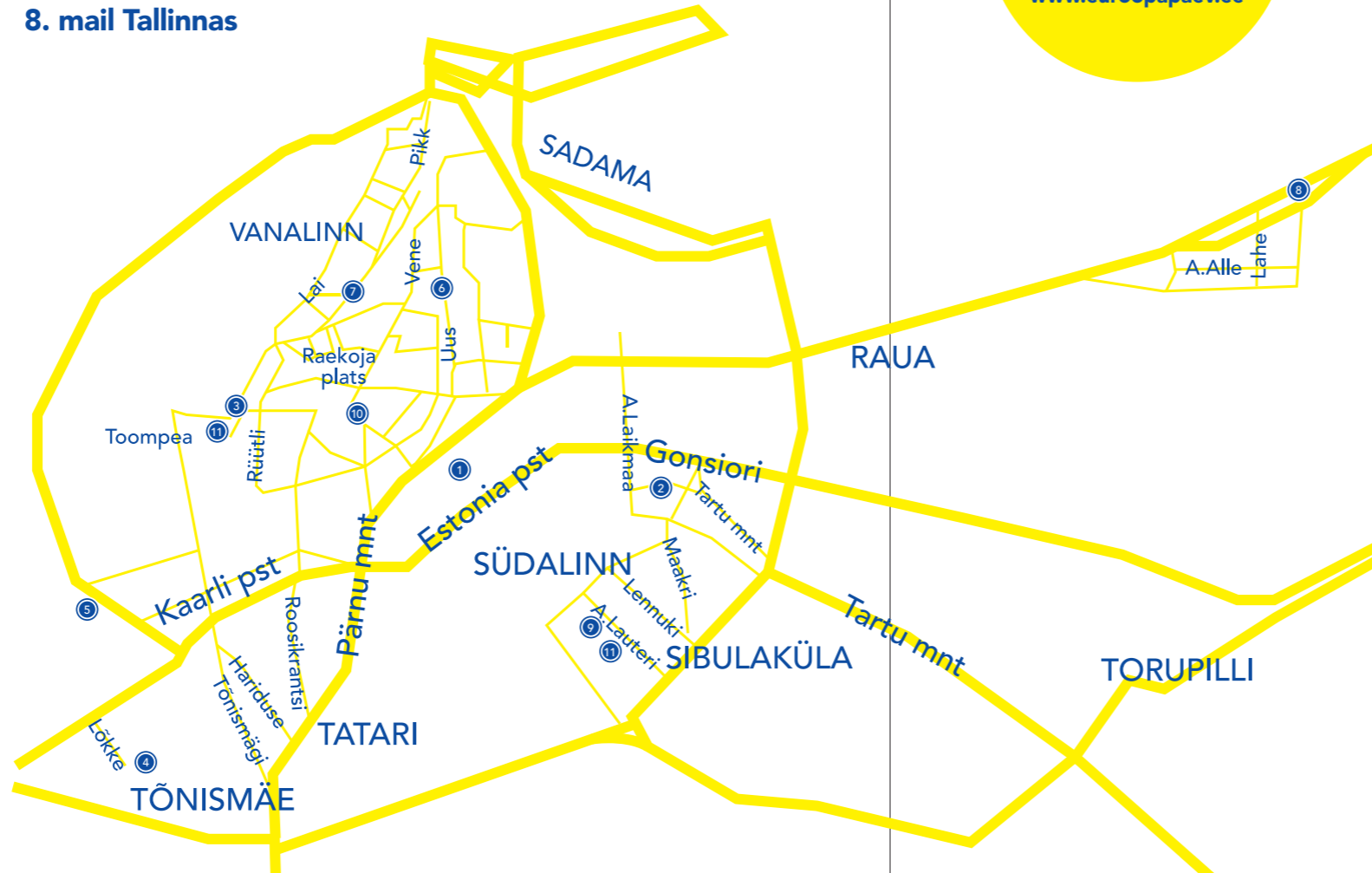
"Päevaga läbi Euroopa!" on avatud kõigile ning osalemine on prii.

PASSIMÄNGUS OSALEMISEKS TEE NII:

- võta mängupass (saadaval Euroopa päeval kõikides saatkondades ja Tammsaare parkis)
- külasta enda valitud järjekorras kõiki "Päevaga läbi Euroopa!" ürituse toimumispaiku (13)
- võta osa toimumispaikade üritustest ning kogu igast külastuskohast passi vastava riigi lehele tempel
- kogu kokku kõik templid (21)
- jäta täidetud pass oma viimasesse külastuspaika või too Tammsaare parki infotelki

Päevaga läbi EUROOPA!

8. mail Tallinnas

1 TAMMSAARE PARK

Euroopa päev otse linnasüdames! Saatkondade telkides saab tutvuda eri riikide kommerte, reisimis- ja õppimisvõimalustega, lõbutseda ja auhindu võita!

Suurbritannia saatkonna telgis saab vaadata filmi ja juua teed suursaadik Peter Carteriga, Belgia ja Läti saatkonna telgid kostitavad külalisi rahvuslike roogadega, Hispaania saatkonnas loevad tudengit hispaaniakeelset luulet, oma kauni maa võluseid ja võimalusi tutvustavad vabas õhus veel Poola, Itaalia, Küprose ja Sloveenia saatkonnad. Oma tegevust tutvustavad ka Eesti Rahandusministeerium ja Välisministeerium: jagatakse meeneid ja õhupalle, tutvustatakse eurotoetusi, ametnikud jagavad infot välisesinduste ja konsulaarteenuste kohta. Kohal on kirjanik, ajakirjanik ja filmirežissöör Imbi Paju, kes tutvustab oma raamatut "Tõrjutud mälestused" ja oma tegevust Eesti vabatahtliku kultuurisaadikuna maailmas.

Tammsaare parkis saab laval nautida meelelahutusprogrammi, mida juhivad kaks kõigile teada kirjanikku Oscar Wilde ja Eduard Vilde. Üles astuvad muuhulgas Ska Faktor ja Contra, parim Noortebänd 2010, Amargo flamencostuudio ja paljud teised. Tammsaare pargi lastetelgis on külas Karlsson, kes teeb lastega võistlusmänge, raamatumänge, nuputamismänge ning propelleri meisterdamise võistluse! Taaskasutuse põhimõttel saavad kõik väikesed nobenäpud õppida valmistama paberit ning köitma raamatut (vihje: järgmisel päeval on emadepäev!)

2 EUROOPA LIIDU MAJA / RÄVALA 4

Kõik soovijad saavad panna proovile oma teadmised Euroopa Liidu ja Euroopa kirjanduse kohta ning võita auhindu. Lapsed õpivad ise paberit valmistama ning köitma väikest raamatut (materjalid kohapealt). Päevajuht on Emil Rutiku.

3 SOOME SAATKOND / KOHTU 4

Ilusa ilmaga saab külastada saatkonna residentsi, mille rõdult avaneb suurepärane vaade üle Tallinna. Siseöues mängib elav muusika, saab maitsta soome toitu, "passiga" külalised ka pannkooke; Apollo raamatupood tutvustab ja müüb eesti keelde tõlgitud soome nüüdiskirjandust.

4 SAKSAMAA SAATKOND / TOOM-KUNINGA 11

Saksa keele kiirkursused algajatele ja edasijõudnutele (Goethe Instituudi toetusel), saab maitsta saksa õlut, juustu ja teisi roogi. Huvilistele kirjandusviktoriin, lastele puzzle- ja raamatunurk. Väljapanekul on uusim BMW mudel!

5 TAANI SAATKOND / WISMARI 5

Saab tutvuda Taani ja teiste Põhjamaade toidukultuuriga, jagatakse infot Taani vaatamisväärsuste ja õppimisvõimaluste kohta.

6 LEEDU SAATKOND / UUS TN 15

Erakordne võimalus lähemalt tutvuda 17. sajandisse ulatava ajalooa barokk-stiilis saatkonnahoonega, mida peetakse ilusaimaks majaks Uuel tänaval. Toimub Leedu suursaadiku Eestis T.E. Antanas Vinkuse raamatu "Otsi Moskva sfinksi" esitlus ning vaadata saab Leedu filme!

7 ROOTSI SAATKOND / PIKK 28

Saab tutvuda Rootsi ja teiste Põhjamaade toidukultuuriga, jagatakse infot turismi ja õppimisvõimaluste kohta. Välja on pandud näitus Rootsi lastekirjandusest ning tutvustatakse eesti keelde tõlgitud raamatuid. Toimub ka Rootsi-teemaline viktoriin ning kõik huvilised saavad infot peagi asetleidva kuningliku pulma kohta – 19. juunil 2010 abiellub Rootsi kroonprintsess Victoria. Saatkonnas kõlab terve päev Rootsi muusika!

8 TŠEHHI SAATKOND / LAHE 4

Imeilusas saatkonnahoones väärika Kadrioru pargi veerel on avatud näitus eesti keelde tõlgitud Tšehhi raamatutest. Vaadata saab Tšehhit tutvustavaid filme ning saatkonna hoovis võib tutvust teha Škoda uute mudelitega!

9 BULGAARIA SAATKOND / A.LAUTERI 5

Bulgaaria kirjanike teoseid loevad nii eesti, vene, inglise kui ka bulgaaria keeles ette Tallinna Ülikooli bulgaaria keele tudengid ja Eestis elavad bulgaarlased. Toimub Bulgaaria autorite raamatute näitus, Tallinna Ülikooli professorite avalikud loengud Bulgaaria kirjandusest ning vaadata saab filme Bulgaariast.

10 PRANTSUSE KULTUURIKESKUS / KUNINGA 4

Kohal on näitus eesti keelde tõlgitud Prantsuse autorite kirjandusteostest ning jagatakse tasuta prantsusekeelseid raamatuid. Prantsusekeelne viktoriin 18–25aastastele noortele prantsuse kirjandusest ning eestikeelne viktoriin "Kas tunned Prantsusmaad?" Lastenurgas näidatakse terve päeva prantsuse multifilme, saab laulda prantsuse karaoket ning vaadata muusikavideoid suurel ekraanil.

11 UNGARI INSTITUUT / PIISKOPI 2

Avatud on Ungari kunstniku Göbolyös Luca näitus "Pühapäevatüdrukud". Jagatakse infot Ungari kultuuri, keele ja turismi kohta.

12 AUSTRIA SAATKOND / VAMBOLA 6

Kõik külastajad saavad kaasa Viini linna tutvustava raamatu. Jagatakse infot Austria turismi ja õppimisvõimaluste kohta.

13 IIRI SAATKOND / VENE 2

Avatud on näitus Iiri kirjanikust James Joyce'ist, näidatakse filmi maailmakuulsast Iiri kirjanikust Samuel Beckettist. Tutvustatakse mõlema kirjaniku elu ja teoseid.

JUHKENTALI

POETRY SLAM (ehk luuleprömm, nagu seda tõlgitud on) on elava luule võistluslik vorm. Paljud poeesid polegi mõeldud paberil lugemiseks, need sisaldavad hääletuse (häälikuluule) elemente, improvisatsiooni, tundedoonide ja tempode muutumist, mida paberil kujutada oleks keeruline, kui mitte võimatu. Luuleprömmi võistlusvormis on laulmine ning teatraalsete või butafoorsete abivahendite kasutamine üldjuhul keelatud, küll aga võib räppida ning mängida oma hääle võimalustega. Iga le võistlejale antakse kindel esinemisaeg, millest üle ei tohi minna ning lõpuks valib publik aplausiga poetide seast võitja. Ning ega slämmarid ainult võistle: nende eesmärk on teha luule publikule atraktiivseks. Tegutseda nagu tõeline rock-bänd või ühemeheteater. Võluda ja vallutada.

SUUR PRÖMM

—luule linnaväljakul

VALIK ESINEJAD

BEI DAO (1949) – Sündis Hiina Rahvavabariigiga samal ajal, töötas kultuurirevolutsiooni ajal betoonivalajana ning oli pärast Mao Zedongi surma üks keskseid hiina luule uuendajaid, luues esteetikat, mis ei haakunud enam riikliku ideoloogia ja sotsialistliku realismiga, vaid otsis julgelt isiklikku kujundlikkust ning nõudlikumat mõttekulgu ja lauseehitust. Seetõttu kuulub Dao n-ö “ähmase luule” esindajate sekka. Hoolimata mõiste kriitilisest toonist on Daost saanud elav klassik.

JAAN PEHK (1975) – Eesti luuletaja ja muusik. On asutanud, vedanud ja kehasanud mitmeid eestikeelseid ansambleid – tuntuimad neist on Kõök ja Orelipois, kus Pehk ühendab oma absurdinärv, tugeva meloodiataju ning kõlava tenori. Tema laulusõnadega luuletustes ühinevad tihedalt kalambuurikas huumor ning tugev, ajuti lausa nostalgiline kodukohatunne.

JAAN MALIN (1960) – Tähelepanuväärne luuleesitaja, keda huvitab text-sound poetry ehk hääletamine. Avaldanud mitu luulekogu, seni viimane, “Sulle” ilmus 2003. Malinil on olulisi teeneid eesti sürrealistliku pärandi tutvustamisel ning ta kogub ka rahvaluulet.

JÜRGEN ROOSTE räägib eeloo 8. mail toimuvale luulesündmusele Vabaduse platsil.

Tänavu toimub Euroopa päev teisiti. Vabaduse platsi amfiteatriavas seisab lava; laval seisavad, kargavad ja võbelevad poeedid ja poetessid maailma eri nurgist. Elava luule ja muusika kontsert “Suur prömm” toimub 8. mail algusega kell 17.

Kuskil 2004 või 2005 tuli minu juurde Aija Sakova, kes oli Saksamaal õppinud ja avastanud suurepärase asja nagu Poetry Slam. Noid tuliseid, teatraalseid võistlusi peeti sääl juba spetsiaalsetes klubides, kus publik, vajalik “mass” oli olemas. Sama on teada veel mõneski kultuuriruumis – USA ja Suurbritannia suurlinnades, Prantsusmaal, Šveitsis, Põhjamaades. Meile lähim tegutsev regulaarne slam-klubi, kus luuletajad omavahel publiku ees mõõtu võtavad, toimib Helsingis, Kallio linnaosas.

Toona jõudsid Eestisse võistleva mõned tõelised USA ja Saksa profid. Muide, isand Wehwalt Koslovsky astub Tallinnas üles ka tänavu, 8. mail. Kuigi “sportlik” luulemäng tundus tollal siin Eestis veidi imelik, hakkasime igal aastal võistlusi pidama, Sotsia festivali raames ja lõpuks ka iga-aastast meistrit

valima. See viis selleni, et 2008. võitis hääletaja Luulur (Jaana Malin), kes läks ja osales ka üle-Euroopalisel võistlusel, kus tuli kolmandaks. Umbes samal ajal võitis siinkirjutaja Helsingis soome-ugri Poetry Slam'i.

Tänavusel Euroopa Päeval toimuv “Suur prömmil” on slämmi suurnimesid, kelle soolo-show eest saaks mõnes teises linnas priske piletiraha korjata: on ka eesti staare, keda juba mujalgi festivalidel teatakse. Muidugi: too Euroopa luulekonglomeraat on meil üles ehitatud kontserdina. Päris puhta teksti pääle ei tihanud veel minna, suurem jagu õhtust mõõdub muusika saatel, see on Eesti publikule, kes harjunud murranguliste sündmustena nägema pigem muusikalisi massiüritusi, vast vastuvõetavam. Igatahes on õhus teistmoodi ärevust ning Vabaduse plats, mis on näinud relvatäristamist ja kõnekoosolekuid ja revolutsioonilisi tunge kõige erinevatel aegadel; kes on kannatanud nii sõdurikirsat kui homoseksuaalide ning krišnaitide marsse; hinganud rock-kontserdi vaimus tõelist vabadust, kui siit ida poole lahkusid lõppeks tankid ja soomukid; kannatanud aastaid parklana ning saanud nüüd esimest korda üle pikka aja tõeliseks

Tobias Kunze

Wehwalt Koslovsky

inimeste paigaks Nüüd esimest korda saab ta nägema luulesündmust, millise korraldamisest varem mõeldagi ei tihanud. Aeg on teine, aeg on selleks ehk valmis.

Suuri luulelugemisi, poeetilist prömmimist linnaväljakuil, tunneb maailm üldse üsna vähe. See kogemus on olemas mõnedel Nõukogude Liidu ametlikel suurpoeetidele, kelle jaoks aeti kokku staadionitäied. Eks toda on juhtunud rohkem hispaania- ja portugali keelsetes maades, kus pole ka alati kõige demokraatlikum õhkkond. Meie poetidest on toda viimastel aastatel kogenud vast Andres Ehin. Kui lugeda Tšiili poeedi Pablo Neruda elulugu, siis tema leidis ikka, et tähtis on too lihtsa poeedi ühtehingamine revolutsiooniliste hulkadega. Ning talle, vanale kommunistile, see võimalus ka anti.

Euroopa (ja ta kunagise laienduse, Ameerika Ühendriikide) traditsioon on teine, talunum. Ühtpidi ei aeta inimesi vägisi kuskile platsile kokku luulet kuulama – seda tehakse kavalamate nippidega. Teiseks kujunes USA biitnike ja hipiajastu mässuliste mõjul säärane “rahvakoosoleku” vorm ka luulesündmusele paslikuks. Tõsi, tänaseks on suuremad luulefestivalid ja -sündmused oma poliitilise pale kaotanud, kui mitte uskuda Hasso Krulli, kes ütleb, et poesia ongi teistsugune, vabatahtlikult valitud, muule poliitikal vastanduv poliitika. Mõnedki tänase Euroopa luulefestivalid on suunatud suurematele hulkadele, kelle jaoks on olulised veel teistsugused väärtused kui tarbimisühiskonna *mainstream* lubaks oletada.

Eestlasi ühendavad suursündmused on ikka olnud muusikakesksed – too sõnum, mida rahvahulk sel hetkel vajab, on esmalt olnud peidetud lauluteksti. Ja kes imestakski, kui vaadata me viimase sajakonna aasta ajaloo pääle: tsaaririik suhtus kahtlustavalt kõiksugustesse vasakpoolsetesse sõnavõttudesse, Tuglas ja Suitski olid kahtlustatavad, ja vist mitte ilma asjata – Tuglas, muide, kirjutas mõned oma tulisemad luuleread vangikongi aknast merd vaadates. Siis tuli boheemiliku vabaduse ja Siuru aeg: see rühmitus korraldas ka suuri ja avalikkuse tähelepanu tõmmanud sündmusi. Veidike nagu pidu katku ajal, sest Vabadussõda alles käis... Aga esimest korda oli eesti luule maailmatasemel, uuenduslik, julge, ning pani püsti tõelise show. Loodan südamest, et tänase juuri otsime ja leiamegi just siit.

Vabariigi algus oli segaduse ja üleüldise vabanemise aeg ning nagu viimased ca 18 aastat tänases vabariigiski, keskendusid eestlased rohkem majanduslikele muredele ja haljale oksale jõudmisele. Kirjandus, luule

DIZZYLEZ – prantsuse luule-MC, esinenud lavalaudadel üle kümne aasta, on slämmitud ja juhatanud workshop'e Inglismaal, Saksamaal, Sloveenias ja mujal Euroopas, õpetab slämmimist ja esinemist Prantsusmaal koolides, raamatukogudes ja vanglates.

TOBIAS KUNZE (1981) – saksa luule-MC, kes on esinenud slämmilavadel aastast 2001 ja võitnud mitmeid Saksamaa Poetry Slami võistlusi. Kunze on ka räppärid “Big Tune”, millega ta on tuuritanud korduvalt Poolas, Serbias ja Valgevenes. Kunze kasutab sõnalise esinemise erinevaid võimalusi, muuhulgas loob ta vahavormilisi luuletusi sõnadest, mida publik talle hüüab.

AAPO ILVES (1970) – luuletaja, muusik ja laulumees, näite- ja ajakirjanik, kujutav kunstnik, kirjutab nii eesti, võru kui ka setu keeles. Oli kaua aega luule elavale esitamisele kokku röömsale ja rahvapärastele vemmälvõrsile keskendunud kirjandusliku koosluse Tartu NAK üks käilakujusid.

EIRIKUR ÖRN NORDDAHL (1978) – islandi luuletaja ja kirjanik, kahe romaani autor ning aktiivne moodsa ja tänapäeva luule tõlkija (nt Allen Ginsberg). Kõige paremini on Norddahl ehk tuntud kui suurepärase esineja, oma sotsiaalselt tundlike ja kõlalisi mängu võimaldavate luuletuste (“sound poems”) esitaja.

ELO VIIDING (1974) – selgelt sotsiaalkriitiline, erinevaid ideoloogiaid ja stereotüüpe käsitlev, tihti nendega lausa meetoodiliselt võitlev luuletaja ja prosaist, kelle kaubamärkideks on ironia ja detailideni lähimõeldud tekst.

WEHWALT KOSLOVSKY (1972) – Berliinis resideeruv ja Düsseldorfis ülikoolis loovat kirjutamist ja kirjandustekstide esitamist õpetav saksa luuletaja, luule-MC ja kirjanduselu organisaator. Koslovsky oli üks luuleturniiri tutvustajaid Eestis 2004. aasta novembris korraldatud esimesel Poetry Slamil.

TAPANI KINNUNEN (1962) – otsesõnaline, nii maskuliinne kui ka selle üle ironiseeriv, sotsiaalse närviga, konkreetseid elujuhtumeid kurbnaljakate lugudena jutustav soome luuletaja. Silmapaistva, ühtaegu teatraalse ja spontaanses esinejana on Kinnunen käinud korduvalt Tallinnaski esinemas.

ANDRES EHIN (1940) – eesti sürrealistliku luule elav klassik, kes on mõjutanud tugevalt endast nooremate luuletajate põlvkondi. Ehin on üks rahvusvaheliselt tuntumaid kaasaegseid eesti luuletajaid, pidevalt kutsutakse teda lugema luulet ka väljapoole Eestit ning Euroopat. Ehin on tõepoolest mõjuv esineja, kasutades nii oma sisendusjõuliselt madala hääle kui ka muusika võimalusi. Samas on Ehin ka üks aktiivsemaid luuletölkijaid Eestis.

TOMMYBOY (1976) – muusik ja luuletaja, Eesti üks tuntumaid hip-hop artiste, kes on osalenud mitmes muusikalises projektis ning kellelt on ilmunud ka kaks sooloplaati. Käesoleva aasta alguses ilmus Tommyboy esimene raamat "Aja kiri".

BIRK ROHELEND (1981) – Hoolimata noorest eest on kolm romaani ilmutanud ja Birk Rohelendi pseudonüümi taha peituv kirjanik pälvinud juba palju tähelepanu ja tunnustust. Alates mullu novembrist on Rohelend regulaarselt üles astunud ka luuletajana teatri Cabaret Rhizome' luuleteatri sarjas Cabaret Interruptus.

CHALICE (1983) – eesti uuema popmuusika südame ja krehvtise suuvärgi imelaps, räppar ja laulja, kelle muusikaline nutikus kompab jätkuvalt piire.

DORIS KAREVA (1958) – luuletaja ja tõlkija. Kareva luule on fenomen, kuna tema kogud pälvivad mitte ainult kriitikutele tähelepanu ja olulisi auhindu, vaid tõusevad ka raamatumüügi edetabelitesse ja püsivad seal mõnikord väga kaua – luule puhul harukordne tulemus.

ASKO KÜNNAP (1971) – luuletaja, kunstnik, disainer, reklaamimees. Tema luuletuste barokne ja sürrealistlik sümbolika, milles õrn nostalgia põimub sotsiaalse närviga, on tema autorikogudes alati elavas vahekorras kujundusega; mis ületavad oma märgulisuse ja põhjalikkusega ettekujutusi tavalise luuleraamatu visuaalsest lahendusest.

"Suur prömm" on osa 5.–9. maini mitmes paigas üle Tallinnas toimuvast rahvusvahelisest kirjandusfestivalist *HeadRead*, mis toob maale mõnikümend kirjaniku-poeti maailma eri paigust.

Loe lähemalt: www.headread.ee

eeskätt, neid väga ei huvitanud. Keerulise maks läks jälle Pätsu ajal, eks kogu ühiskond tundis seda surutist. Mõned kirjanikud leidsid endale sooja koha režiimi tiiva all, teised (nagu Arbujad) võitlesid isepäitsi oma esteetilise vabaduse eest. Aga ei saa öelda, et poeesia kui selline olnuks üleliia tähtis või et tal olnuks oluline ühiskondlik roll täita. Peale tolle me kultuuri sissekirjutatu, mis ei võimalda meil end veel defineerida inimühiskonnana ilma luuleta.

Sõda on sõda. Erandlik ja jube. Mõlemal pool rindejoont tagalates kirjutati ja avaldati, nii siiralt ja tuliselt kui ka propagandistlikult. Selles keskkonnas oli luulel hoopis teine, uus roll. Järgnes pool sajandit rasket aega, mille jooksul eesti luuletajad (need, kes ellu jäid või ei põgenenud) jõudsid läbida stalinistliku perioodi, vabavärsivaidluste aja ning 1960ndate sula-aja ja luuleuenduse (vabariigi ajal tekkinud modernistliku suuna naasmise), 1970ndate stagnatsiooni ning "ridade vahele kirjutamise" süvenemise. Tõu stagnatsioon ja uus rahvuslik ärkamine 1980ndatel on eestlastele vast meelde jäänud viimase ajana, kui luule tõesti luges, kui kirjanikul oli roll: Runnel ja Rummo, Viiding ja Kareva. Palju väärt aga sobimatuid tekste liikus põranda all, sel kõigel oli vabadusvõitluse mekk man, poeet oli nagu geenius, kuulutaja, romantiline ja mässuline kuju. 1980ndate lõpus tuli kõik see, mis tulema pidi, punkarid hüppasid oma värssidega veel kelgu pääle.

Ent kätte jõudis uus vabaduseaeg ja argipäev ning pikapeale hakkas eestlasele tunduma, et luulel pole talle midagi öelda. Sest mida saaks olla luulel öelda inimesele, kes mõtleb haljast oksast, mugavast kodulaenust, suuremast plasmateleerist, mulisevamast mulivannist ja kuumemast soojamaareisist? Aga tollest just mõeldi... Kuni viimaste aastateni.

Eestis on kirjandusfestivale korraldatud nüüd kümnekond aastat. Üsna õnnestunult. Põhijamaade luulepäevad, Sotsia, Prima Vista, lisaks sügiseseid Betti Alveri luulepäevad, ent see viimane on veidi teistmoodi, koolilaste luuledraamavõistlus... Kuski vast ülemöödunud aastal hakkasime me korraldajate poole päält vaatama, et uus käik on vaja sisse lükata: päris nii, amatöörlikult ja põlve otsas enam edasi ei saa. Eks Eestiski ole aeg muutunud ja inimesed ("kultuuritarbijad") millekski enamaks valmis. Tõsi: arvestades tegijate hulka, kes nüüdseks kahe festivali (HeadRead Tallinnas ja Prima Vista Tartus) taga seisavad, siis eks see ole ikka väiksel tehtud asi, meil Tallinnas pole ca sajakonna esineja ning mõnekümne sündmuse pääle kuskilt rohkem inimesi tegema võtta, kui meil just on. Oma "päristööde" ja igapäeva-toimetuste kõrvalt. Mäletan, et Rotterdams on festivalil Poetry International ühe teatri ümber keskendunud poeesiasündmuse tarvis linnavalitsuse palgal ca kümnekond inimest aastaringselt. Ma pole profimat lähene mist kuskil näinud! Annaks jumal meilegi sellist aega ja võimalust! ●

PÄEVAGA LÄBI EUROOPA!

8. MAIL TAMMSAARE PARGIS

LAVAPROGRAMM*

Selleaastase "Päevaga läbi Euroopa" sündmuse oleme pühendanud euroopa kirjandusele.

- 11.00 Päevajuhtide Oscar Wilde'i ja Eduard Vilde (Ain Mäeots ja Margus Jaanovits) avasõnavõtt ja päevakava tutvustamine
- 11.00 Ringi liiguvad noored, kes jagavad mängupasse ja informatsiooni
- 11.05 Bulgaaria saatkond esitleb: Vassili Zopovitsh'i Duo
- 11.20 A margo Flamencotrupp
- 11.35 Euroopa kirjanduse teemaline viktoriin
- 12.00 Viimsi Kooli näitering K.O.K.K. – Hecuba Pärast
- 12.30 Esineja festivalilt Noortebänd 2010
- 12.45 "Tunne Eesti kirjanikke"
- 13.00 Sõnavõttud
- 13.15 Esineja festivalilt Noortebänd 2010
- 13.45 Tantsutrupid Viimsi Koolist
- 14.00 Eurotants publikule
- 14.15 Trio Unique
- 14.30 Saksa Saatkond esitleb: 21. kooli näitegrupp esitab J. W. Goethe "Die Leiden des jungen Werther" (saksa keeles)
- 14.45 Euroopa teemaline JAH/EI mäng
- 15.00 Ska Faktor + Contra = muusika + luule.
- 15.55 Euroopa rekordi püstitus "Kevade" esimese lause lugemises!
- 16.15 Ska Faktor
- 17.00 Lõpetamine

* Korraldaja jätab endale õiguse kavasse muudatusi sisse viia

LASTETELK

Kogu päeva 11.00–17.00 Karlsoni lastetelk "Hei hopsti, Karlsson".
Kavas: võistlus- ja nuputamismängud, laulud-tantsud, näomaalingud. Liivapiltide meisterdamine, paberi valmistamine ja väikese raamatu köitmine taaskasutuse meetodil.

RATASTEL RAAMATUKOGU:

Kohale sõidab Tallinna Keskraamatukogu raamatukogubuss Katarina Jee (www.keskraamatukogu.ee/buss), kus saab tutvuda Euroopa riikidest reisiraamatute väljapanekuga.

SUUR PRÖMM!

8. MAIL VABADUSE VÄLJAKUL

- 17:00–17:20 Aasta eurooplase väljakuulutamine
 - 17:20–18:00 Bei Dao (Hiina)
Jaan Pehk
Fs
Jaan Malin
Peter Waugh (Suurbritannia)
Dizzy Les (Prantsusmaa)
Tobi Kunze (Saksamaa)
 - 18:00–19:00 Aapo Ilves
Eirkur Örn Nordahl (Island)
Elo Viiding
Wehvalt Koslovsky (Saksamaa)
Felix Römer (Saksamaa)
Fagira D. Morti
 - 19:00–20:00 Tapani Kinnunen (Soome)
Andres Ehin
Karlis Verdins (Läti)
P.I. Filimonov + Igor Kotjuh
Tommyboy + Leelo Tungal
+ Noizmakaz
 - 20:00–21:00 Philip Meersman (Belgia)
Asko Künnap
Tuuli Taul
Birk Rohelend
AveNue
Chalice
Üllatusesinejad
- Lisaks suurele luule- ja muusika-tsirkusele näeb laval tõesti ka tsirkuseartistide Omatsirkusest. Õhtujuhid on Doris Kareva ja Üllar Saaremäe.

www.euroopapaev.ee

» HELISTA, KUI ON KÜSIMUSI

EUROPE DIRECT on tasuta teabetalitus, mida inimesed võivad kasutada kõikjal Euroopa Liidus, et saada vastuseid küsimustele ELi ja sellega seonduvate teemade kohta. Huvitab sind ELis töötamine või õppimine? Tahad saada teavet ELi põhiseaduse või institutsioonide kohta?
Helista ja uuri järele!

EUROPE DIRECTi taltusel on: Ühtne tasuta telefoninumber 00 800 6789 1011, millele saab helistada ELi liikmesriikidest ning kus kõnelele vastatakse ka eesti keeles.

Tavaline telefoninumber 00 322 299 9696, millele saab helistada kõikjal üle maailma ning mille puhul kehtivad tavapäraseid kõnetariifid.

TULE MEILE KÜLLA!

Euroopa Liidu infokeskus Laikmaa 15, Tallinn 10143 tel 626 4433, faks 626 4401 e-post info@euroopaliiit.ee www.euroopaliiit.ee

EUROPE DIRECTi infopunktid:

Pärnumaa infopunkt
Akadeemia 2, 80088 Pärnu
Tel: 44 79 739
E-post: edir@parnumaa.ee

Valgamaa infokeskus
Kesk 12, 68203 Valga
Tel: 7666137
E-post: euinfo@valgamaa.ee

Võru teabekeskus
Jüri 12, 65620 Võru
Tel: 78 68 335
E-post: euinfo@mv.werro.ee

Viljandimaa infopunkt
Vabaduse plats 2, 71020 Viljandi
Tel: 43 30 428
E-post: edir@viljandimaa.ee
Jõgevamaa infopunkt
Suur 3, 48306 Jõgeva
Tel 77 66 312
E-post: euinfo@jogevamv.ee

Hiiu ja Saare infopunkt
Leigri väljak 5, 92412 Kärkla
Tel: 46 36 065
E-post: euinfo@hiiumaa.ee

Põlvamaa infopunkt
Kesk 20, 63308 Põlva
Tel: 7998910
E-post: euinfo@polvamaa.ee

Jõhvi infopunkt
Pargi 27, 41537 Jõhvi
Tel: 33 74 950
E-post: margus@koda.ee

EUROOPA DOKUMENTATSIOONIKESKUSTE KONTAKTID:

TÜ Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Ruth Tammeorg
W. Struve 1, 50091 Tartu
Tel: 73 75 780
E-post: ruth.tammeorg@ut.ee www.euinfo.ee

TTÜ Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Jana Jürisson
Akadeemia 1, 12611 Tallinn
Tel: 620 3555
E-post: jurisson@lib.ttu.ee

Rahvusraamatukogu Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Li Lind
Tõnismägi 2, 15189 Tallinn
Tel: 6307330
E-post: li.lind@nlib.ee www.nlib.ee

KÄRGMÕISTATUS

Selles mõistatuses peate vastused antud küsimustele kirjutama nii, et alustate täpiga kastist ja edasi kirjutate päripäeva. Selguse huvides on esimene küsimus juba ära vastatud. Lahenduse saate kokku lugeda sinistest kastist.

VÕIDA AUHIND!

Saada kärgmõistatuse vastus ja võida auhinnaks ELi meeneid

.....
.....

Soovin tellida Eurokrati koju

Nimi

Aadress

Vastused palume saata

**EUROOPA KOMISJONI
ESINDUS EESTIS
RÄVALA 4
TALLINN 10143**

või tuua lähimasse
Europe Direct infopunkti
(aadresse vt lk 23)